

*KULTTUURIEN KOHTAAMINEN JA YKSILÖN
VOIMAANTUMINEN MUSIIKKITEATTERIN KEINAIN
TEHTÄVÄSSÄ TRANSKULTTUURISESSA YHTEISTYÖSSÄ*

Teemahaastattelu musiikkiteatteriproduktiosta Syvä Laulu

Erja Mäenpää

Opinnäytetyö, syksy 2012

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Länsi, Pori

Hoitotyön koulutusohjelma

Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto

sairaanhoitaja(AMK) + diakonian (diakonissa)

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Mäenpää, Erja. Kulttuurien kohtaaminen ja yksilön voimaantuminen musiikkiteatterin keinoin tehtävässä transkulttuurisessa yhteistyössä. Teemahaastattelu musiikkiteatteriproduktiosta Syvä Laulu. Pori, syyskuu 2012. Raportti 48 sivua sis 3 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu Diak Länsi, Pori. Hoitotyön koulutusohjelma. Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto. sairaanhoitaja (AMK) + diakonissa.

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvailla musiikkiteatterin keinoin tehtävän transkulttuurisen yhteistyön merkitystä yksilön kokemassa voimaantumisessa. Tavoitteena oli tuottaa kuvailevaa tietoa kulttuurien kohtaamiseen liittyvistä elementeistä sekä musiikkiteatterin keinoin tapahtuvasta voimaantumisesta. Tietoa voidaan hyödyntää jatkossa vastaavanlaisia yhteistyömuotoja kehitettäessä. Tutkimuksen kohdejoukkona olivat maallikkonäyttelijät (N=4). Kohderyhmä muodostui tutkijan kriteereihin perustuvasta harkinnanvaraisesta otannasta. Haastateltaviksi valittiin 2 henkilöä pääväestöstä sekä 2 henkilöä romaniväestöstä. Näin pyrittiin saamaan esille tasapuolisesti kulttuurien kohtaamiseen liittyviä ilmiöitä. Aineistonkeruumenetelmänä oli teemahaastattelu, ja haastattelut analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tulosten mukaan yksilöiden kokemat kulttuurien kohtaamiseen liittyvät ilmiöt olivat oman kulttuurin asiantuntijana toimiminen, yhteisöllisyyden kokeminen, kannustuksen ja tuen saaminen, kulttuurisensitiivisyyden lisääntyminen, sosiaalisen verkoston laajeneminen sekä laajentunut käsitys ihmisyydestä. Yksilöiden kokemat voimaantumiseen liittyvät ilmiöt olivat elämän laadun paraneminen, hengellisyyden lisääntyminen, itsetunnon koheneminen, uudet suunnitelmat, osaamisen lisääntyminen sekä positiiviset vaikutukset psyykeen. Hengellisen sanoman ja juonenkulun maallisten elementtien yhteensovittaminen aiheutti arvoriitiritojen kokemista, toisaalta ristiriitojen kokeminen johdatti pohtimaan omaa hengellisyyttä. Yhteinen arvopohja koettiin voimaannuttavaksi tekijäksi. Tässä aineistossa kaikki haastateltavat toivat esille oman kristillisen arvopohjansa.

Tutkimustulosten perusteella toista kulttuuria ei tarvitse etukäteen tuntea, siihen voi tutustua ja tehdä kysymyksiä, perustaksi tarvitaan vain halu tutustua toisen kulttuurin edustajaan sekä kulttuurisensitiivisyyttä. Dialogista seuraa myönteisiä asioita, esimerkiksi oman kulttuurin asiantuntijana toimimisen mahdollisuus sekä parhaimmillaan se, että kaikkien osapuolien käsitys ihmisyydestä laajentuu. Tutustuminen toisen kulttuurin edustajaan tapahtui tässä aineistossa pääasiassa harjoitustauoilla. Yksi haastateltava toivoi, että produktion alussa olisi ollut tutustumis- ja draamaharjoituksia. Voimaantumista tapahtui kaikkien haastateltavien osalta. Yksilöstä riippuen voimaantuminen ilmeni monin eri tavoin. Ilahduttavaa oli, että koska kyseessä oli diakoninen projekti, yhdeksi yläluokaksi muodostui ”hengellisyyden lisääntyminen”.

Tämän työn tekemisen prosessissa heränneitä tutkimusaiheita ovat esimerkiksi Syvän laulun jälkeinen seurantatutkimus: mitä pitkäaikaisvaikutuksia projekti on tuonut yksilöiden elämään? Miten yksilöitä pystytään tukemaan heidän voimaantumisprosessissaan produktion jälkeen? Mielenkiintoista olisi myös tutkia ohjaajan ja tuotannon näkökulmasta, mitä ihmisten johtaminen ja tukeminen tämänkaltaisessa produktiossa tarkoittaa ja mitä se vaatii.

Asiasanat: diakonia, transkulttuurinen yhteistyö, voimaantuminen, musiikkiteatteri

ABSTRACT

Mäenpää, Erja. Cultural Encounters and Individual's Empowerment by Means of Music Theatre in Transcultural Cooperation. Theme Interview from Musical Theatre Production *Syvä Laulu*. Pori, Autumn 2012. Raport 48 p. incl. 3 appendices. Language: Finish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Program in Nursing, Option in Diaconal Nursing. Degree: Nurse + Deaconess.

The purpose of the study was to describe the meaning of transcultural cooperation in individual's empowerment while doing the music theatre production. The goal was to produce descriptive knowledge from the elements of cultural encounters and empowerment by the means of music theatre. The target group of this study were amateur actor's (N=4). The target group was formed from researcher's discretionary sample. The interviewees were 2 from main population and 2 from Roma people. The aim was to get balanced data about phenomena related in cultural encounters. The data was collected by using semistructured interview and the interviews were analysed by content analysis.

According to the findings the phenomena related in cultural encounters that the individuals experienced were being the expert of your own culture, the sense of community, getting support, increased cultural sensitivity, extended social network and extended impression about manhood. The phenomena related to empowerment that the individuals experienced were the improved quality of life, the increased spirituality, the improvement of self-esteem, new plans, the increased skills and the positive influence to individuals psyche. The conflicts between values appeared because the contradiction between the spiritual message and the material elements, on the other hand the contradiction led by considering one's own spirituality. In this data all the interviewees brought out their Christian values.

According to the findings it's not necessary to know other culture beforehand, one can familiarize and ask questions, for the base it is only needed the urge to familiarize oneself with other cultures and the cultural sensitivity. Positive matters will rise from the dialog, for example the opportunity being the expert of your own culture and at best all participants will extend their impression about manhood. In this data getting to know the individual from other culture happened mostly during the coffee breaks between rehearsal sessions. One interviewee desired for getting to know- and drama exercises at the start of the production. Every interviewee experienced empowerment. Empowerment appeared in many different ways depending individuals. Because it was diaconal production in question, it was enchanting that one of the upper categories formed "the increased spirituality".

In the future it would be interesting to examine for example long-term study about how the empowerment that individuals experienced will continue in the future and how they can be supported in this process. It would be also interesting to study at the mentors and directors point of view what does it mean in this kind of production to lead and support people involved.

Key words: Diaconia, transcultural cooperation, empowerment, musical theatre

SISÄLLYS

1. JOHDANTO JA TUTKIMUKSEN TAUSTA	6
2. DIAKONINEN NÄKÖKULMA SYVÄÄN LAULUUN	8
3. TRANSKULTTUURINEN YHTEISTYÖ	12
3.1 Romaniväestön lyhyt historia	14
3.2. Katsaus romaniväestön tapakulttuuriin	15
4. MUSIIKKITEATTERI YKSILÖN VOIMAANNUTTAJANA	18
5. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	21
6. TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS	22
6.1 Tutkimusympäristö, aineiston keruu- ja analyysimenetelmät	22
6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	24
7. TUTKIMUSTULOKSET	27
7.1 Kulttuurien kohtaaminen transkulttuurisessa yhteistyössä	27
7.2 Yksilön voimaantuminen transkulttuurisessa yhteistyössä	31
8. TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	35
9. POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET	38
10. LÄHTEET	40
11. LIITTEET	42
11.1 Haastattelun teema-alueet	42
11.2 Esimerkki aineiston pelkistämisestä ja ryhmittelystä	43
11.3 Lehtiartikkeli Romano Boodos –lehti 3/2012	48

Ohjaus: Valtteri Roiha
Musikaallinen ohjaus: Lasse Heikkilä
Käsikirjoitus: Merja Issa,
Tuotanto: Katja T. Ärling

Esitykset Paimion kesäteatterissa
17.-26.8.2012.

17.8. klo 18 Ensi-ilta
18.8. klo 19, 19.8. klo 19, 21.8. klo 19, 22.8. klo 19
23.8. klo 19, 24.8. klo 19, 25.8. klo
14 ja 19, 26.8. klo 14

Henkilöliput: 23€ henkilö - 15€ lapset
Ryhmäliput: Ryhmä1 (väh. 20 henk) 20€/kpl -
Ryhmä2 (väh. 50 henk) 20€/kpl sis.
kahvi+kahvileipä
koko näytös: (360 henk) 5000€
Yhteislippu: Syvä Laulu ja Onnen maa 40€

Lippuvaraukset: numerosta
050 5537 317 Paimion kesäteatteri tai
www.paimionkesateatteri.fi/liput

Kiitos Jumalalle johdatuksesta tämän työn tekemisen eri vaiheissa. Kiitokset kannustuksesta miehelleni Karille, lapsilleni Susannalle ja Juhapekalle, lapsenlapsilleni Onnille ja Helmille sekä kaikille Syvässä Laulussa mukana olleille. Kiitos kun kuljitte rinnallani koko matkan!

1. JOHDANTO JA TUTKIMUKSEN TAUSTA

Transkulttuurisuus ja kulttuurien kohtaaminen on aihealueena kiinnostanut minua työurani aikana sekä hoitotyössä että opetustyössä. Terveystieteiden koulutuksessa tein opinnäytetyön aiheesta ”Vietnamilaislasten sopeutuminen kouluterveydenhoitajan näkökulmasta”. Opettajantyössä olen suunnitellut ja toteuttanut ”Monikulttuurisuus hoitotyössä” -kurssia työelämälle ja lähihoitajaopiskelijoille. Olen myös opettajaurani aikana hankkinut täydennyskoulutusta aiheesta. Aihe on sydäntäni lähellä ja minulla on aihealueesta jo jonkin verran aiempaa osaamista.

Syvä laulu musiikkiteatteriproduktio toteutettiin yhteistyössä Mikaelinseurakunnan ja Katariinanseurakunnan kanssa. Seurakuntatoiminnan kautta olen saanut tutustua musiikkiteatteriproduktion tuottajaan Katja Ärlingiin sekä diakonissa Mertsi Ärlingiin. Syvä laulu kertoo romanien vaelluksesta Suomeen. Tein yhteistyötä Mertsi ja Katja Ärlingin sekä käsikirjoittaja Merja Issan kanssa tutkimusaiheen ideoinnissa ja tutkimuksen toteutuksessa. Tiiviin yhteistyön teki mahdolliseksi se että olin mukana harjoituksissa, palaverissa ja varsinaisissa esityksissä.

Romaniväestöllä on Suomen kansalaisina yhtäläiset oikeudet ja velvollisuudet osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnan toimintoihin. Yhteistyörakenteita romaniväestön ja viranomaisten välillä on luotu niin kansalliselle, alueelliselle kuin paikallisellekin tasolle. Suomi on valmis edistämään romanien yhdenvertaisuutta ja osallisuutta omassa maassaan. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:16.)

Työn aihe ja teema on ajankohtainen koska romanit ovat edelleen yksi maamme syrjityimmistä väestöryhmistä, ja osaa romaniväestöstä uhkaa edelleen syrjäytyminen. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:16). Yhdessä tuotantotiimin kanssa olemme todenneet tutkimuksen aiheen ja tavoitteen ajankohtaiseksi ja tärkeäksi. Uskomme työn antavan hyödyllistä tietoa jatkossa vastaavanlaisia yhteistyömuotoja kehitettäessä.

Tutkimusaiheen ajankohtaisuutta lisää myös se että viimeaikaisissa yhteiskunnallisissa keskusteluissa ja kehityssuunnissa on ollut selvästi havaittavissa musiikin ja muun kulttuurin merkityksen kasvu. Valtiovallankin taholta on haluttu voimak-

kaammin tukea kulttuurin hyvinvointia tukevien vaikutusten lisäämistä monilla sektoreilla. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisussa Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia visioidaan seuraavaa:

Jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan riippumatta

- elinympäristöstä, asuinpaikasta
- halunsa, toimintakykynsä ja voimavarojensa mukaisesti
- koko elinkaaren ajan, myös vaihtuvissa elämäntilanteissa ja yhteisöissä.

(Lilja - Viherlampi 2011, 7.)

Työ on suunnattu diakoniatyön opiskelijoille ja diakoniatyötä tekeville, sekä kaikille musiikkiteatterin keinoin tapahtuvista transkulttuurisista yhteistyömahdollisuuksista kiinnostuneille.

2. DIAKONINEN NÄKÖKULMA SYVÄÄN LAULUUN

Mustalaiskulttuurissa musiikki on syvin etnisen historian ilmaisun muoto, se voittaa romanien itse kirjoittaman historiankirjoituksen. Syvä laulu on läpileikkaus mustalaismusiikista. Andalusiassa soi flamenco, 2000-luvun Suomessa perinteinen kaaleenmusiikki ja iskelmät. Musiikillinen ohjaaja Lasse Heikkilä on myös säveltänyt uutta tuotantoa musikaaliin. Näyttämöllisenä ohjaajana on toiminut Valtteri Roiha ja käsikirjoittajana Merja Issa, avustajanaan Katja T. Ärling, joka on myös musikaalin tuottaja. Musikaalin harjoitukset ajoituivat kevääseen ja kesään 2012, esitykset olivat elokuussa Paimion kesäteatterissa. (Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 10.11.2011, 22.08.2012 ; Merts ja Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 26.01.2012.)

Syvä laulu kertoo romanien vaelluksesta Suomeen. Esityksessä on yhteensä kuudessa eri aikakaudessa olevaa kohtausta. Musiikilla on merkittävä rooli. Musiikin/tanssin osuus on 60-70 % esityksestä. Teatteriesitykseen on pyritty löytämään eri aikakausille ja kulttuureille ominaista mustalaismusiikkia. Aikajana kulkee 1930-luvun Andalusiasta 1940-luvun Keski-Euroopan kautta 2010-luvun Suomeen. (Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2011; 17.11.2011.)

Musiikkiteatteriproduktiota kehitettäessä ja toteutettaessa diakoninen työnäky on ohjannut toimintaa. Tuotantotiimin mukaan kyseessä on diakoninen produktio, jonka tuotoksena syntyi Syvä laulu. (Merts ja Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 26.01.2012.)

Diakonian määritelmät peilaavat omalla tavallaan ja omassa kontekstissaan kolmeen raamatunkohtaan: rakkauden kaksoiskäskyyn (Matt. 22:37-39), kultaiseen sääntöön (Luuk. 6:31) ja Jeesuksen tulkintaan elämästä ja opetuslapseudesta palveluna (Luuk. 22:24-27). (Henttonen 1998.) Myöhemmin tässä luvussa sivulla 10 esitetyt, produktiossa käytetyt metodit, rakentuvat edellä mainitusta Raamatun perustasta.

Toisessa teoksessa luterilaisen teologian lähtökohtia pohditaan hieman erilaisten Raamatun kertomusten tai tekstikatkelmien kautta, joiden sisältö näyttää merkit-

täältä diakonialle ja sen teologiselle jäsenyykselle. Eräs niistä on kertomus laupiaasta samarialaisesta (Luuk. 10:25-37). Siinä Jeesus kuvaa kuinka ihmisten kunnioittama uskonnollinen merkkihenkilö jättää apua tarvitsevan heitteille, mutta kaikkien halveksima samarialainen on todellinen lähimmäinen. Perussanoma on, että kristillisessä lähimmäisenrakkaudessa ei ole olennaista kuka auttaa, vaan se, että avun tarpeessa oleva ihminen tulee autetuksi. (Latvus & Elenius 2007, 144.)

Suppeammissa malleissa diakoniaksi tulkitaan vain eriasteinen kirkollinen toiminta tai kristittyjen ihmisten sosiaalinen aktiivisuus. Avara tulkinta diakoniasta tarkoittaa toimintaa, jonka tavoitteena on kaikenlainen lähimmäisen hyvään ja auttamiseen tähtäävä toiminta. (Latvus & Elenius 2007, 158.) Syvässä laulussa voidaan todeta toteutuvan sekä suppean että avaran diakonian piirteitä. Tuotantotilmissä ja osallistujissa oli mukana aktiivisia tunnustavia kristittyjä ja toteutuksessa tehtiin yhteistyötä eri seurakuntien kanssa. Mukana oli myös maallisempaa kulttuuria edustavia elementtejä, mutta kaiken tavoitteena oli ihmisten voimaantumisen tukeminen ja hyvän jakaminen niin osallistujille kuin katsojille. Produktiossa kaikki olivat sekä auttajina että autettavina. Näin toimii avara diakonia.

Syvä laulu produktio toteutettiin yhteistyössä Turun Mikaelinseurakunnan ja Turun Katariinanseurakunnan kanssa. Syvän laulun harjoituksiin tilat on antanut käyttöön Katariinanseurakunta sekä Mikaelinseurakunta. Produktion toteutuksessa on ollut mukana Katariinanseurakunnan ja Mikaelinseurakunnan työntekijöitä. Turun Mikaelinseurakunnan kirkkoherran Jouni Lehikoisen mukaan diakoninen työ on tärkeä osa seurakunnan toimintaa ja evankeliumin ydintä. Hänen mukaansa diakoniatyön merkitys tulevaisuudessa on yhä mittavampi. Diakonia on todistusta, jota aikamme erityisesti tarvitsee. Muutoksessa elämiseen kirkossa kuuluu diakoniatyön tulevaisuuden ymmärtäminen ja sen uusien työmuotojen kehittäminen ihmisten kohtaamisessa. (Lehikoinen 2010.) Tällaista uusien diakonisten työmuotojen kehittämistä Syvän laulun kaltainen produktio puhtaimmillaan edustaa.

Produktio oli 8 kuukautta kestävä matkakumppanuus lähemmäs sadan osallistujan kanssa, jotka olivat taustoiltaan heterogeenista joukkoa. Mukana oli pää-, ja romaniväestöä, maahanmuuttajia sekä erityistukea tarvitsevia. Produktion pääpaino pidettiin erityisesti nuorissa ja nuorissa aikuisissa, jotka ovat syrjäytymisen

rajapinnoilla; osallistujista noin 68 % oli nuoria tai nuoria aikuisia. Osallistuminen oli kuitenkin avoin kaikille iästä tai kulttuurista riippumatta. Syvän laulun tekemisen myötä tuotantotiimi on pystynyt auttamaan yksilöitä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötä on tehty muun muassa TE-toimiston kanssa syrjäytymisen ehkäisyssä työelämävalmennuksen avulla. Produktioon osallistumisen kautta on myös voinut saada opintopisteitä tiettyihin opintoihin liittyen, näin se on pystynyt tarjoamaan työ- ja oppimisympäristöjä toiminnallisilla menetelmin. Myös RISE:n (Rikosseuraamuslaitos) kanssa on yhteistyötä. (Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 17.11.2011, 17.04.2012, 22.08.2012; Mertsu ja Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 26.01.12.)

Syvässä laulussa tuodaan esiin osallistujille ja katsojille evankeliumia, erilaisten etnisiteettien ja ihmisryhmien elämää ja romaneiden historiaa sekä musiikin monimuotoisuutta ja suvaitsevaisuutta. Produktion tavoitteena on kehittää ihmisten kokonaisvaltaista kohtaamista. Musiikkiteatterin tekeminen on mahdollistanut erilaisista taustoista ja kulttuureista tulevien ihmisten luonnollisen kohtaamisen. (Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 22.08.2012.)

Erilaisten toiminnallisten elementtien kautta osallistujille on pyritty antamaan onnistumisen, voimaantumisen ja minä-osaamisen kokemuksia. Produktiossa oli 8 erilaista toimintaa; näytteleminen, tanssi, laulaminen, puvustus, lavastus, ruokahuolto, markkinointi sekä soittaminen. Draamatyöskentelyn avulla ohjaajat auttoivat työstämään erilaisia tunnetiloja. Ohjaajien työote on ollut osallistava ja oman elämän hallintaan kannustava. (Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 22.08.2012.)

Metodit olivat seuraavat:

Metodi 1. Jokaisen osallistujan kanssa pyrittiin käymään vähintään kerran henkilökohtainen keskustelu, jossa elämäntapa- ja ajattelun avulla pyrittiin luomaan menneisyyden kautta pohja nykyhetkeen tavoitteena etsiä positiivisia tekijöitä jotka tukevat ja mahdollistavat voimaantumista nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Keskustelujen tavoitteena oli lyhyen ja pitkän aikavälin tulevaisuuden tavoitteiden selkiytyminen.

Metodi 2. Draamatyöskentelyn avulla ohjaajat auttoivat työstämään erilaisia tunnetiloja. Ohjaajien työote oli osallistava ja oman elämän hallintaan kannustava.

Metodi 3. Ohjattu toiminnallinen pajatyöskentely. Pajoja produktiossa oli kahdeksan; näyttelemineen, tanssi, laulaminen, puvustus, lavastus, ruokahuolto, markkinointi sekä soittaminen.

(Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 17.04.2012; Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 17.11.2011; Mertsu ja Katja Ärling, henkilökohtainen tiedonanto 26.01.12.)

3. TRANSKULTTUURINEN YHTEISTYÖ

Systemaattisen kirjallisuushaun perusteella transkulttuurisesta yhteistyöstä voimaannuttajana on Suomessa ja kansainvälisestikin tehty vähän aiempia tutkimuksia. Esimerkiksi Turun yliopiston kirjaston hakukoneelta ei löytynyt yhtään osumaa ko. hakusanoja yhdistämällä. Myöskään pelkällä transkulttuurisuus hakusanalla ei löytynyt yhtään osumaa. Tutkimustiedon vähäisyyden on todennut myös Sainola-Rodriguez väitöskirjassaan. Hänen mukaansa transkulttuurisuuden tutkimuksen kehitystä vaikeuttaa koordinoitun tutkimustyön ja suomenkielisen kirjallisuuden puute. (Sainola-Rodriguez 2009, 42.)

Transkulttuurisuus – termiä käytetään Suomessa lähinnä yhdistettynä hoitotyöhön ja psykiatriaan. Järvinen 2004 käyttää käsitettä transkulttuurinen työ kuvaamaan laajasti eri ammattilaisten tekemää työtä muista kulttuureista tulevien asiakkaiden kanssa. (Sainola-Rodriguez 2009, 41.)

Ensimmäisen transkulttuurisen hoitotyön teorian julkaisi amerikkalainen sairaanhoitaja, antropologian tohtori ja professori Madeleine Leininger vuonna 1967. Hän on yksi transkulttuurisen hoitotyön ja inhimillisen hoidon teorian johtohahmoista. Leininger määrittelee transkulttuurisen hoitotyön seuraavasti: ”Transkulttuurinen hoitotyö on tärkeä hoitotyön alue, joka keskittyy maailman eri kulttuurien ja alakulttuurien vertailevaan tutkimiseen. Sen päämääränä on muodostaa tieteellinen ja humanistinen tietoperusta eri kulttuureille ominaisten ja kaikille kulttuureille yhteisten hoitotyön käytäntöjen tuottamiseksi. Transkulttuurisen hoitotyön katsotaan käyttävän käsitteitä antropologiasta, sosiologiasta, biologiasta ja hoitotieteestä. Suomessa kiinnostus tieteenalaa kohtaan on vasta nousussa. (Marriner-Tomey 1994, 413; Sainola-Rodriguez 2009, 42.)

Myyryläisen 2010 mukaan kulttuuri on monimerkityksinen asia. Se on kokonaisuus, joka koostuu jonkin yhteisön henkisestä, sosiaalisesta ja fyysisestä funktioista. Kulttuuria ovat esimerkiksi uskomukset, arvot, asenteet ja odotukset sekä elämän tavalliset asiat kuten tervehtiminen, syöminen, tunteiden osoittaminen ja etäisyys. Kulttuuria on myös yhteisön tuottama taide. (Ärting M. 2010, 12; Lilja - Viherlampi 2007.) Kulttuuriantropologian tieteenalaan kuuluvassa teoksessa todetaan

että suomalaisessa strategiassa pyritään käyttämään hyväksi kansanperinteisiin liittyvää tietoa varmentamaan että suomalais-kansallinen kulttuuri periytyy kaikille suomalaisille. Meidän tulee myös kysyä kysymyksiä joita ei ole ennen kysytty. Mahdollisuus on, että voimme löytää myös uusia vastauksia yhteisen kulttuurin muodostumiseen. (Anttonen et al. 2000, 27, 35.) Tässä kannanotossa on vahva transkulttuurinen näkökulma. Meidän tulee ymmärtää ja tuntea Suomessa asuvien erilaisia kansanperinteitä kysymällä rohkeasti uusia, ennen kysymättömiä kysymyksiä, ts. tutustua toisiimme yli kulttuurirajojen. Tämän uuden tiedon pohjalta pystymme saamaan vastauksia toinen toistamme kunnioittavaan rinnakkaiseloon. Rinnakkaiseloon joka mahdollistaa oman kulttuuri-identiteetin säilymisen ja vahvistumisen.

Kulttuuri-identiteetti voi olla kansallista (suomalainen, saksalainen) etnistä (romani, saamelainen) tai alueellista (itäsuomalainen, pohjoisitalialainen). (Salo-Lee 2003). Sainola-Rodriguezin 2009 hoitotyön näkökulmasta tehdyn haastattelututkimuksen mukaan kulttuurisia tekijöitä huomioitiin käytännön hoitotilanteissa vähän ja huomioiminen jäi yksittäisten työntekijöiden yksilöllisten ominaisuuksien varaan. Tutkimuksen mukaan transkulttuurinen näkökulma todennäköisesti täsmen-täisi terveydenhuoltohenkilöstön näkemystä asiakkaansa kokonaistilanteesta nykyistä paremmin.

Myyryläisen 2010 mukaan kulttuuri on tietyn yhteisön jäsenten yhdessä asettama ja oppima merkitysten verkosto. Sitä voisi kuvata kartaksi, jota ihmiset jatkuvasti lukevat omassa ja toisten toiminnassa. Niin kuin pääväestön kulttuuria niin myös romanikulttuuria voi oppia lukemaan kuin karttaa. Karttaa tutkimalla oppii vähitellen ymmärtämään, että tietty merkki tarkoittaa tietynlaista maastoa. Yksilölle on hyötyä ja iloa siitä, että oppii suunnistamaan toisenlaisen kulttuurin maastossa ja näin toimimaan yksin ja yhdessä toisten kanssa. Kun tutustuu vieraaseen, oppii näkemään myös omaa kulttuuriaan uudella tavalla. (Ärling M. 2010, 12.)

Toinen toistemme kulttuurisääntöjen, marginaalisuuden tai haavoittuvuuden tunnistaminen liittyy myös eettiseen toimintaan. Kulttuurityön tekijöillä on vastuu siitä, että representaatiot, joita tuotetaan syntyvät sensitiivisyyden, dialogisuuden, kunnioituksen, vapaan tahdon ja vastavuoroisuuden ilmapiirissä. Tämä edellyttää so-

siaallisen ja kulttuurisen moninaisuuden arvostamista: toisen ihmisen todellisuuden ja arvojen kunnioittamista suhteessa omaan todellisuuteen ja arvoihin. Transkulttuurisessa yhteistyössä olisi hyvä pyrkiä lakaisemaan kulttuurilliset normit ja säännöt hetkeksi maton alle, eli pyrkiä ratkaisemaan luovasti kulttuurin näkökulmasta ongelmalliset yhteentörmäykset. Yhteentörmäyksiä voidaan helpottaa pienin keinoin tunnistamalla eri kulttuurista tulevien suhteita ja käyttäytymistä säätelevät perussäännöt. (Ärling, M. 2010, 9; Lehikoinen, K. 2011, 21.) Jotta lukija voisi ymmärtää transkulttuurisuuden ilmenemistä Syvä laulu produktiossa, katson perustelluksi opinnäytetyössäni tuoda esiin tutkimusaiheen kannalta oleellisia seikkoja romaniväestön historiasta ja sen kulttuurista.

3.1 Romaniväestön lyhyt historia

Tutustuessaan romanikulttuuria käsitteleviin lähteisiin, lukija voi havaita jo käsitteiden tasolla romanien aseman kehityskaarta yhteiskunnassamme. Sana romani tulee kansainvälisen romanikielen sanasta ”rom”, joka tarkoittaa ihmistä. Romanimitys vakiintui vasta 1980-luvun lopussa. Aikaisemmin käytetty mustalainen - sana on sävyltään negatiivinen ja sen käyttämistä pitää nykypäivän yhteiskunnassamme välttää. (Kirkkohallitus 2005, 8.) Uudemmassa lähdekirjallisuudessa puhutaan romaneista, joka on etnisyyttä kunnioittava ilmaisu.

Kuitenkin vielä vuonna 1994 julkaistun kirjan sivuilla asiantuntija puhuu ”mustalaisista” romaneista kertovassa artikkelissaan. Artikkelissa 15 romania puhuu omasta mustalaisuudestaan 1990-luvun Suomessa. Haastatellut kuvasivat mustalaisuuden ”perusedustajaa” muun muassa seuraavin määrein. Mustalainen on lämmin, tunteikas, toisista (mustalaisista) huolta pitävä, useimmiten musikaalinen, mustalaisten tapakulttuuria noudattava, vanhempia kunnioittava henkilö. Valkolainen taas kuvataan mustalaisen vastakohtaksi. (Huttunen 1994, 35-53.)

Sama käsitteiden ja asenteiden muutos näkyy esimerkiksi ev.lut.kirkon piirissä. Kirkko alkoi kantaa vastuuta romaneista vasta 1900-luvulla. Seurakuntien romanityön merkittävässä roolissa on ollut 1906 Mustalaislähetys, joka perustettiin vas-

taamaan romanien hengelliseen ja aineelliseen hätään. Nykyään järjestö toimii Romano Missio -nimellä. (Kirkkohallitus 2005, 23.)

Luterilainen kirkko on kohdellut romaneja historian saatossa erittäin syrjivästi. 1500 -1800-lukujen Euroopassa luterilainen kirkko syrji romaneja muun muassa kieltämällä heiltä kirkolliset palvelut. Heitä karkotettiin maasta tai sulautettiin keinoista välittämättä muuhun yhteiskuntaan. 1900-luvulta alkaen katsotaan tapahtuneen käännettä parempaan. 1970-luvulla vähemmistöpolitiikka Suomessa muuttui myönteisemmäksi. Myönteinen kehitys on johtanut erilaisten vaiheiden kautta myös lainsäädännön uudistumiseen; muun muassa uuteen perustuslakiin vuonna 2000 ja yhdenvertaisuuslakiin vuonna 2004. Romanien näkökulmasta painopisteen muuttuminen perusoikeus- ja ihmisoikeuslähtökohtaiseksi on myönteistä kehitystä. Vaikka syrjintää vielä tänäkin päivänä esiintyy, on sen kieltö esitetty laissa hyvin selkeästi ja valtio on antanut selvän viestin syrjinnän sopimattomuudesta. (Kirkkohallitus 2005, 8-11, 17.) Nykypäivän lainsäädäntöä olen tuonut esiin tämän opinnäytetyön johdannossa.

3.2 Katsaus romaniväestön tapakulttuuriin

Suomalaisten romanien tapakulttuuri on hyvin vahvaa. Meillä noudatettava kulttuuri on yleisitämaista, vanhatestamentillista ja kristillistä perintöä sisältävä kokonaisuus. Vaeltaessaan romanit ovat omaksuneet monia uskonnollisia ja moraalisia käsityksiä eri kulttuureista, joissa he ovat vierailleet pidempään. Suomi-Ruotsin valtakunnan 1500-luvun kristillisistä ja talonpoikaistavoista on suomalaisessa romanikulttuurissa monia, pääväestöltä jo hävinneitä, tapoja jäljellä. Nykyinen romanikulttuuri seisoo kolmella perusjalalla, jotka ovat vanhempien kunnioitus, häveliäisyys ja siveellisyys sekä puhtaussäännöt. Kulttuuri kuitenkin rakentuu joka päivä. Myös käytännön tarpeet sanelevat kulttuurin muotoutumista. Perustana romanien ihmiskäsitykselle on hyvien käytöstapojen arvostaminen ja kyky tulla toimeen erilaisten ihmisten kanssa.(Ärling M. 2010, 12; Kirkkohallitus 2005, 19-20.) Seuraavassa eräitä kulttuurillisia tapoja, jotka koettiin käytännössä oleellisiksi opinnäytetyön aiheen kaltaisen transkulttuurisen yhteistyön prosessissa.

Voidaan sanoa että valtakulttuurin esine- ja instituutiopainotteisuudesta poiketen romaneilla on tapa- ja ihmissuhdekulttuuri. Suuri osa romanien perinnäistavoista liittyy vanhojen ja nuorten suhteeseen ja vanhempien ihmisten kunnioittamiseen. Romaniyhteisön arvostuksen ylimpänä ovat vanha mies ja nainen. Vanhempia teititellään ja nuoremmat noudattavat häveliäisyyttä puhuessaan vanhemmista tai heidän ollessaan paikalla. (Kirkkohallitus 2005, 20; Heino & Schwartz 2008, 36.) Romanien toivomuksesta Syvän laulun käsikirjoitusta muutettiin harjoitusten aikana. Alkuperäisessä käsikirjoituksessa vanhemmista puhuttiin tavalla, joka ei soveltunut romanien tapakulttuuriin.

Suomi on ainoa maa, jossa romaninaiset päivittäin pukeutuvat perinneasuihinsa. Romaniasun valinta on vapaaehtoinen, mutta mikäli on valinnut asun, pukeutuminen ei saa olla vajavaista ja asua pidetään yllä kaikissa tilanteissa, myös kotona. Mikäli esimerkiksi Ruotsissa näkee perinneasuisia romaneja, he ovat tulleet Suomesta. Perinneasu kuten muutkin kulttuuritekijät liittyvät sen piirissä olevat yhteen. Nuorten, asun valinneiden naisten kertomuksissa toistuu sama asia: halu kunnioittaa vanhempia, liittyä kiinteämmin perinteisiin ja kulttuuriin sekä noudattaa oman heimonsa elämää. Asu velvoittaa ja antaa oikeuden aikuisuuteen, tuo vakautta ja sitoo yhteisön tapoihin. Mikäli romaninaiset luopuisivat asustaan, merkitsisi se paljon muuta kuin hameen vaihtumista farkkuihin. (Heino & Schwartz 2008, 32, 39.) Syvän laulun yksi keskeisistä teemoista on nuoren naisen kasvuprosessi liittyen päätökseen kantaa perinneasua. Maallikkonäyttelijöinä produktioon osallistuvat romaninaiset käyttivät harjoituksissa ja esityksissä aina omaa perinneasuaan, toisin kuin pääväestö joille ompelimo teki erikseen rooliasut. Näyttämöllisen ohjaajan kanssa suunniteltiin harjoitusten kuluessa minkä värisiä röijyjä ja huiveja naisilta kotoa löytyi esimerkiksi kohtaukseen romanimiehen hautajaisista. Naiset myös opastivat ohjaajaa minkä värisiä vaatteita romanikulttuurissa naiset hautajaisissa käyttävät.

Romaneilla on ollut aikaisemmin paljon tarkkoja puhtauteen liittyviä tapoja. Kiertävää elämää viettäessään heidän on ollut pakko pyrkiä huolehtimaan puhtaudesta niin hyvin kuin mahdollista. Puhtaustavat ilmenevät edelleen nykypäivän romanikulttuurissa. Puhtaussääntöjen mukaan se mikä on lattialla on epäpuhdasta, pöydällä oleva puhdasta. Lattia ja paikat joissa istutaan tai kävellään koetaan li-

kaisiksi. Esimerkiksi mitään lattialla edes välillisesti ollutta ei panna suuhun. Vaatteiden puhtaus ja siisteys ovat kunniaksi. (Kirkkohallitus 2005, 21; Heino & Schwartz 2008, 31-32, 36.) Syvän laulun harjoituksissa, kohtauksessa jossa romanimes surmataan ja hän kaatuu kuolleen maahan, tehtiin ensin erityisjärjestelyjä jotta lattialle ei tarvinnut käydä omissa vaatteissa makaamaan. Varsinaisissa esityksissä Paimion kesäteatterissa transkulttuurisuuden kartanlukutaitoa ja yhteistyökykyä roolia esittäneeltä romanilta osoitti se että hän oli valmis kaatosateen sattuessa kaatumaan vaikka vesilammikkoon. Samoin tekivät omissa perineasuissaan näyttelleet romaninaiset, jotka sateen sattuessa kastelivat omat asunsa läpimäriksi ja helmoistaan kuraisiksi.

Kuten aiemmin jo todettiin, Suomessa romanikulttuuri pohjaa osaltaan myös vanhatestamentilliseen ja kristilliseen arvopohjaan. Hengellisyys elää edelleen vahvana Suomen romanien keskuudessa. Vuonna 2006 90 % romaneista kuuluu evankelisluterilaiseen kirkkoon, suuri osa heistä tuntee hengelliseksi kodikseen helluntaiseurakunnan. Hengellinen musiikki on elinvoimainen osa Suomen romanien kulttuuria ja siten myös luonnollinen osa romanien etnisen identiteetin rakentumista. Vanhatestamentillisen arvopohjan mukaan taas esimerkiksi tanssi ja maallinen musiikki saatetaan kokea synniksi. (Åberg 2006, 153.)

Romanien perinnelauluperinteeseen kuuluu toisaalta myös miesten viina-aiheiset laulut joita esitettiin markkinoilla ryypiskelyn ohessa sekä romaniartistien esittämä tanssi- ja iskelmämusiikki. Romanilaulun varhaisemmissa esitystilanteissa viinan käyttöä ei pidetty nyt aivan suotavana, niin kuitenkin tärkeänä osana laulamistilannetta. (Åberg 2006, 65, 199.) Nykypäivän romanimiehillä kaaleenlaulujen ja iskelmämusiikin laulamiseen saattaa liittyä markkinoiden sijaan ravintola- ja karaokekulttuuri ja sen myötä myös alkoholinkäyttö. Osa opinnäytetyöhön haastatetuista toi esille edellä mainittuun arvopohjaan liittyviä ristiriitaisia kokemuksia esittäessään kristillisen sanoman omaavassa esityksessä hengellisten laulujen lisäksi myös tanssia, iskelmämusiikkia ja kaaleenlauluja.

4. MUSIIKKITEATTERI YKSILÖN VOIMAANNUTTAJANA

Käsitettä voimaantuminen tai sen lähikäsitteitä (empowerment, valtaistuminen) on tutkittu paljon erityisesti työyhteisöjen näkökulmasta. Myös taiteen ja musiikin keinoin tapahtuvasta voimaantumisesta on runsaasti olemassa olevaa tutkimustietoa. Samoin löytyy hoitotyön näkökulmasta tehtyjä tutkimuksia.

Voimaantuminen nähdään ihmisestä itsestään lähtevänä prosessina. Se on samanaikaisesti henkilökohtainen ja yhteisöllinen (sosiaalinen) prosessi, eikä voimaa voi varsinaisesti antaa toiselle. Voimaantumisen ytimen sisäistämiseen liittyy tarkastelun suuntautuminen ihmiseen ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen. Tällöin erilaiset raja-aidat ja valtasuhteet menettävät merkitystään ja tulevat parhaimmillaan jopa täysin merkityksettömiksi. (Siitonen, J. & Robinson, H. 2001, 2.)

Taiteen ja musiikin keinoin tapahtuvaa voimaantumista on tutkinut muun muassa turkulainen MuT Liisa-Maria Lilja-Viherlampi. Hän on väitöskirjassaan ja artikkeleissaan tutkinut musiikin terapeuttista vaikutusta eri toimintaympäristöissä ja erilaisilla kohderyhmillä.

Väitöskirjassaan hän analysoi sitä, miten musiikkiterapian tapa nähdä musiikki ja musiikillinen vuorovaikutus voi toimia yksilön kokonaisvaltaisen kasvun tukijana. Tutkimuksen mukaan musiikillisella vuorovaikutuksella ja musiikkikokemuksella on syvät juuret ihmisyydessä sekä yksilöllisesti että yhteisöllisesti. Musiikki kuuluu kaikille, sillä jokainen meistä on jo luonnostaan virittynyt musiikille. Musiikki on osa ihmisyyden peruslaatua. Musiikki on toisaalta myös osa kulttuuria, jota sisäistään kasvun ja oppimisen myötä. (Lilja - Viherlampi 2007.)

Edellä mainittujen lähteiden perusteella tuntuu loogiselta Syvän laulun idea muodostaa musiikkiteatterin kivijalka kulttuurien välisen yhteistyön ja eri kulttuurien musiikkiperintöjen varaan. Tarinasta löytyy niin romanien kuin myös pääväestön musiikkiperimää ja produktio toteutuu näiden kulttuurien edustajien toteuttamana. Aiempien tutkimusten valossa voisi olettaa että tämänkaltaisessa produktiossa tapahtuu yksilöiden voimaantumista.

Syvän laulun kaltaisessa produktiossa voimaantuminen tapahtuu ryhmätoiminnan tuloksena. Ryhmässä tapahtuvaa voimaantumista on tutkittu muun muassa työyhteisönäkökulmasta. Voimaantumisen prosessissa voidaan nähdä seuraavat vaiheet: 1. Tiedostaminen ja siihen liittyvä uudelleensuuntaaminen. Vaiheeseen sisältyy aktiivinen pyrkimys muutokseen. 2. Vapautuminen, johon liittyy tunteiden uudelleensuuntaaminen. Vaiheeseen liittyy irrottautuminen ajatustavasta että vastuu uudistumisesta on oman itsen ulkopuolella. 3. Kirkastaminen, jossa tapahtuu tahdon uudelleensuuntaaminen ja saadaan uskallusta uusien asioiden kokeilemiseen. Prosessin viimeisenä vaiheena nähdään 4. Harjoittaminen jossa tapahtuu toiminnan uudelleensuuntaaminen. Alamme nykyhetkessä tietoisesti tehdä niitä asioita joita koemme itsellemme hyväksi. (Takanen & Petrov 2010.)

Edelleen tutkimusten mukaan luova taidetoiminta saa yksilössä aikaan muun muassa seuraavia voimaantumiseen liittyviä vaikutuksia:

- ahdistus vähenee
- sosiaalinen osallistuminen ja vuorovaikutus vahvistuvat
- kognitiivisissa prosesseissa tapahtuu muutoksia
- verbaalinen sujuvuus vahvistuu
- paino lisääntyy
- liikkuvuus lisääntyy
- fyysinen voima ja tasapaino vahvistuvat
- mieliala ja keskittymiskyky paranevat
- stressi vähenee
- elämänlaatu kohoaa
- käsitys ihmisyydestä laajenee

(Lehikoinen, K. 2011, 5.)

Kasvatustieteen, musiikkikasvatuksen ja musiikkiterapian raja-alueille sijoittuvassa väitöstutkimuksessa on todettu että musiikin terapeuttiset näkökulmat avautuvat nelitahoisesti. Positiivinen musiikkisuhde ja vuorovaikutus ensinnäkin rikastavat monin tavoin elämää, toiseksi motivoivat ja tukevat monipuolisesti kasvua, kolmanneksi tukevat ja vahvistavat itsetuntoa, identiteettiä, elämäntaitoja, tunteiden säätelyä ja muitakin elämäntaitoja sekä neljänneksi voivat sekä lyhyellä että

pitkällä tähtäimellä toimia ongelmia ehkäisevänä, auttavana ja korjaavana tekijänä. (Lilja - Viherlampi 2007.)

Lilja–Viherlammen tutkimuksen mukaan tärkein terapeutti on opettajan/ohjaajan persoonallisuus ja terapeutisesti suuntautunut kasvatuksellinen asenne: tietoisuus siitä, millaisia elinikäisiä merkityksiä ja mahdollisuuksia musiikki ja sen parissa toimiminen voi antaa. Tutkimuksen mukaan musiikin terapeuttisilla vaikutuksilla voi olla keskeinen rooli yksilön elämänlaadun parantajana ja ongelmien ehkäisijänä. (Lilja-Viherlampi 2007.)

Musiikin monenlaiset mahdollisuudet toimia ihmiselämän laadun ja hyvinvoinnin osana perustuu musiikin ainutlaatuihin kykyyn aktivoida ihmistä kokonaisvaltaisesti. Esimerkiksi laulamisaalla on fysiologisia ja psykofyysisiä vaikutuksia: hengitys syvenee, verenkierto vilkastuu, äänentuottolihakset, aistit ja koko hermosto aktivoituu. Laulaminen mahdollistaa samaistumista lauluun ja toisiin laulajiin. Yhdessä laulaminen voi olla osa yhdessä viihtymistä ja konkreettista yhteistyötä. (Lilja-Viherlampi 2011, 1.) Edellä mainittuun perustuen voisi olettaa, että musiikkiteatterin keinoin voidaan edesauttaa yksilön voimaantumista monin eri tavoin.

Syvään lauluun osallistuvien kohdalla tämä voisi ilmetä esimerkiksi taiteen, musiikin ja teatterin keinoin uusien kykyjen ja taitojen löytymistä tai transkulttuurisen tietoisuuden ja osaamisen kehittymistä. Tutkimuksissa todettu voimaantumisen prosessinomaisuus taas edellyttää ohjaajilta pidempikestoista, produktion aikaista ja jopa produktion jälkeistä tukea.

5. TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla musiikkiteatterin keinoin tehtävän transkulttuurisen yhteistyön merkitystä yksilön kokemassa voimaantumisessa.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten transkulttuurinen yhteistyö ilmenee musiikkiteatterin keinoin tapahtuvassa produktiossa

kulttuurien kohtaamiseen liittyvät ilmiöt

- miten näkyy harjoituksissa (aika, valtaetäisyydet, yksilöllisyys-yhteisöllisyys, puhtaussäännöt)
- muissa kohtaamisissa

2. Miten musiikkiteatterin keinoin tapahtuva transkulttuurinen yhteistyö tukee yksilön voimaantumista?

voimaantumiseen liittyvät ilmiöt

- miten näkyy yksilön omassa arjessa (asenteet, näetkö elämän positiivisemmin? toimintatavat? itsetunto? muuta?)
- muussa? (suunnitelmat, tavoitteet, muuta?)

Näitä kysymyksiä tutkimalla saadaan kuvailevaa tietoa kulttuurien kohtaamiseen liittyvistä elementeistä sekä musiikkiteatterin keinoin tapahtuvasta voimaantumisesta. Tietoa voidaan hyödyntää jatkossa vastaavanlaisia yhteistyömuotoja kehitettäessä.

6. TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTUS

6.1 Tutkimusympäristö, aineiston keruu- ja analyysimenetelmät

Tutkimuksen tekemiseksi laadittiin Syvän laulun tuottajan kanssa sopimus opin-
näytetyöyhteistyöstä. Tutkimusympäristön muodostivat musiikkiteatterin harjoi-
tukset ja esitykset. Tutkimusote oli laadullinen I. kvalitatiivinen. Työhön valittiin
laadullinen tutkimusote koska haluttiin saada tietoa maallikkonäyttelijöiden sub-
jektiivisista käsityksistä kulttuurien kohtaamisesta ja produktion osallistumiseen
liittyvästä voimaantumisesta (Burns & Grove 2001, Hirsjärvi & Hurme 2001).

Tutkimusmenetelmää valittaessa otettiin huomioon tutkijan käytettävissä ole-
vat resurssit eli aika, taloudelliset mahdollisuudet, omat voimavarat sekä eetti-
nen näkökulma. (Hirsjärvi ym. 2002.)

Tutkimuskysymysten ja kohderyhmän perusteella tutkimusmenetelmäksi valittiin
teemahaastattelu. Tutkimuskysymykset muodostuivat aiempien tutkimusten kaut-
ta. Teemat muodostettiin tutkimuskysymyksistä. Puolistrukturoitu teemahaastatte-
lu eteni etukäteen suunniteltujen teemojen (liite 1) mukaan (Hirsjärvi & Hurme
2001).

Tutkimuksessa haastateltiin teatteriesitykseen osallistuvia maallikkonäyttelijöitä.
Kohderyhmä muodostui tutkijan kriteereihin perustuvasta harkinnanvaraisesta
otannasta. Haastateltaviksi valittiin 2 henkilöä pääväestöstä sekä 2 henkilöä ro-
maniväestöstä. Näin pyrittiin saamaan esille tasapuolisesti kulttuurien kohtaami-
seen liittyviä ilmiöitä. Haastateltavat valittiin nimilistan perusteella vaiheessa, jos-
sa tutkija ei vielä tuntenut haastateltavia nimen perusteella. Näin pyrittiin mini-
moimaan tutkijan oma subjektiivinen näkemys haastateltavien valintaan. Kriteeri-
nä kuitenkin oli, että haastateltavat ovat sitoutuneet käymään säännöllisesti har-
joituksissa ja että he ovat mukana koko produktion ajan. Tästä syystä yksi haas-
tateltava jouduttiin prosessin aikana vaihtamaan. Yksi haastatelluista jäi pois pro-
duktiosta vähän ennen varsinaisia esityksiä. Haastattelu päättyi pitämään tut-
kimusaineistossa koska haastatteluhetkellä haastateltava oli sitoutunut produkti-
oon.

Haastatteluaineistoa keräämällä saatiin tietoa, miten se vastasi asetettuihin teemoihin. Kerätty aineisto analysoitiin sisällönanalyysimenetelmällä. Tavoitteena oli kuvaus tutkittavasta ilmiöstä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. (Kyngäs & Vanhanen 1999; www.metodix.com i.a.)

Aineistoani lähestyin kahdesta näkökulmasta. Ensinnäkin määrällistämisen näkökulmasta eli kuinka paljon tai usein jokin asia esiintyy aineistossa ja toiseksi mitä osatekijöitä ilmiö sisältää ja miten ne ovat yhteydessä toisiinsa. Koska tutkimusaineisto oli pieni, painotus oli enemmän jälkimmäisessä eli ilmiöiden tutkimisessa.

Tutkimuksessa käytettiin induktiivista eli aineistosta lähtevää sisällönanalyysia, koska tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata maallikkonäyttelijöiden kokemuksia transkulttuurisesta yhteistyöstä ja voimaantumisesta. Aineistoa lähestyttiin analysoimalla, mitä osatekijöitä ilmiö sisältää ja miten ne ovat yhteydessä toisiinsa. Tutkija litteroi itse nauhoitetun aineiston sanatarkasti tekstiksi. Litterointi aloitettiin mahdollisimman nopeasti, osassa haastatteluja jo haastattelupäivänä. Tekstejä useaan kertaan lukien etsittiin merkityksellisiä ilmiöitä ja ryhmiteltiin ne. (Burns & Grove 2001).

Aineiston pelkistämisvaiheessa analyysiyksiköksi valittiin lause tai lausuma, joka antoi vastauksen jompaankumpaan tutkimusongelmaan. Lauseet tai lausumat korostettiin tekstinkäsittelyohjelmassa eri värejä käyttäen. Aineiston vastaukset eli pelkistetyt ilmaisut kirjattiin aineiston termein. Lähtökohtana olivat haastateltavien alkuperäiset ilmaukset. Ryhmittelyvaiheessa yhdistettiin yhteenkuuluvia pelkistettyjä ilmaisuja ja niistä muodostettiin alaluokat. Alaluokista muodostettiin luokkien sisältöä kuvaavat yläluokat. (Liite 2.) Yläluokkien yhdistämistä jatkettiin ja lopputuloksena oli tutkimuksen teema-alueista muodostuneet 2 yhdistävää luokkaa. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003.)

6.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kokemusperäisyyteen perustuvassa kvalitatiivisessa tutkimuksessa parhainkin tieto on enemmän tai vähemmän todennäköistä suhteessa havaintoaineistoon. (Karjalainen, Launis, Pelkonen & Pietarinen 2002.) Luotettavuuteen saattoi vaikuttaa se, että tutkija oli itse mukana harjoituksissa ja esityksissä. Tutkijan rooli oli kuitenkin tarkkailijan - ei osallistujan. Tutkija tuli kuitenkin tutuksi sekä haastateltaville että tuotantotiimille produktion edetessä. Tämä saattoi vaikuttaa haastateltavien vastauksiin ja sitä kautta tutkimustuloksiin. Tutkijalta vaadittiin erityistä kykyä objektiivisuuteen haastattelutilanteissa ja aineiston analysoinnissa, jotta tutkijan omat kokemukset eivät vaikuttaneet tutkimustuloksiin. Toisaalta toimintaympäristön ja produktion tavoitteiden syvämpi tuntemus voi toimia haastatteluissa ja aineiston analysoinnissa myös luotettavuutta lisäävästi. Tutkimustulosten raportointiin lisättiin tuotantotiimin ja opinnäytetyön ohjaajien toivomuksesta tutkijan omaa näkemystä produktion etenemisestä ja tutkimuskysymyksiin liittyvistä ilmiöistä. Jälkikäteen ajateltuna oli viisas päätös olla osallistumatta näyttelijänä Syvään lauluun. Näin tutkija pystyi paremmin säilyttämään objektiivisuutensa. Tavoitteena oli seurata projektin vaiheita ulkopuolisen tarkkailijan roolissa sekä toimimaan rinnalla kulki-jana.

Luotettavuuteen saattoi vaikuttaa se että kysymykset ja niissä käytetyt käsitteet saatetaan ymmärtää eri tavoin. Luotettavuuden parantamiseksi aineistonkeruumenetelmäksi valittiin haastattelu, jossa tutkijalla oli mahdollisuus tarvittaessa esittää tarkentavia kysymyksiä. Tutkija pyrki aidosti ja avoimesti kuuntelemaan ja kuulemaan tutkimuksensa tiedonlähteenä olevia ihmisiä saadakseen tietoa heidän kokemusmaailmastaan. Teemahaastattelu aineistonkeruumenetelmänä on kuitenkin haasteellinen, koska tutkijan esiymmärryksen pohjalta syntyneet teemat ja haastattelussa käyttämät sanavalinnat saattavat ohjata tutkittavien ajattelua ja ilmaisua. Haastatteluissa pyrittiin välttämään haastateltavan ohjailua ja etenemään hänen ehdoillaan siten, että keskusteltiin niistä asioista, joita haastateltava pitää tärkeinä ja jotka hän haluaa tuoda esiin.

Laadullisen aineiston riittävyttä voidaan arvioida aineiston saturoitumisen eli kylläntymisen kautta, jolloin aineiston keräämisellä ei enää saavuteta uutta tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Ajatuksena on, että tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin sen teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta on mahdollista löytää. (Tuomi & Sarajärvi 2002.) Koska aineisto oli suppea, voidaan kyseenalaistaa tapahtuiko riittävästi saturoitumista. Kuitenkin näinkin pienessä aineistossa oli löydettävissä samankaltaisuutta, joka toistui haastattelusta toiseen. Tämä osoittanee osaltaan että haastattelun teemat oli laadittu niin että niiden perusteella kyettiin, ainakin osittain, löytämään teoreettinen peruskuvio kulttuurien kohtaamisessa ja yksilön voimaantumisessa.

Eettisestä näkökulmasta tutkijan vastuulla on suojella tutkimukseen osallistuvien anonymiteettia ja luottamuksellisuuden säilyttämistä aineistonkeruun ja raportoinnin eri vaiheissa. Raportoinnissa tulee kiinnittää huomiota siihen, kuinka yksityiskohtaista tietoa on tarpeen tutkimuksessa julkaista (Burns & Grove 2001). Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Haastateltavilta pyydetään lupa haastattelun nauhoittamiseen ja heille kerrotaan että haastatteluteemojen laadinnassa sekä tutkimuksen raportoinnissa tullaan huomioimaan haastateltavien anonymiteetin säilyminen. Haastateltaville kerrotaan, että raportoinnissa käytettävät lainaukset muokataan niin että niistä ei voida tunnistaa haastateltavaa ja että tutkimuksen valmistuttua kerätty aineisto tullaan hävittämään. (Burns & Grove 2001).

Kaikki neljä haastattelua tehtiin Varissuon kirkolla diakonian työhuoneessa. Ulkoisia häiriötekijöitä ei ilmennyt. Haastattelujen alussa kerrattiin vielä haastateltaville tutkimuksen tarkoitus, keskeyttämismahdollisuus ja aineiston käsittelyn luottamuksellisuus. Aineiston käsittelyn tutkija suoritti itse, eikä esimerkiksi käytetyistä suorista lainauksista voi päätellä tiedonantajan tai hänen asiakkaansa henkilöllisyyttä. Aineistonkeruun ja analysoinnin yhteydessä kertynyt materiaali tuhottiin tutkimustulosten valmistumisen jälkeen. Valmis opinnäyte-työ toimitettiin kaikille haastatelluille.

Haastattelutilanne voi vaikuttaa haastateltavaan esimerkiksi aiheuttamalla stressiä, mutta se voi toimia myös terapeuttisena kokemuksena (Hirsjärvi &

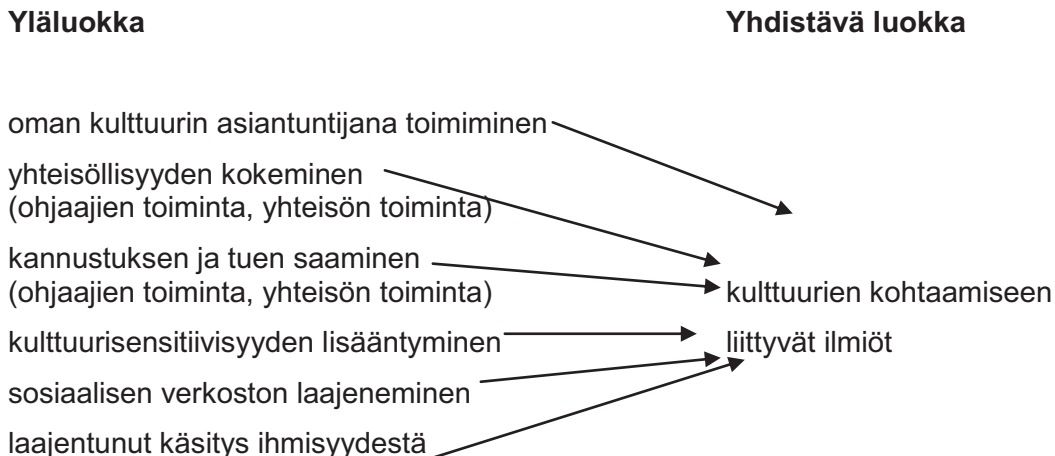
Hurme 2001). Tutkijan mielestä yksikään haastattelutilanne ei vaikuttanut haastateltaviin kielteisesti, vaan ilmapiiri oli myönteinen ja luonteva. Joillekin maallikkonäyttelijöille haastattelu saattoi toimia myös terapeuttisena kokemuksena heidän saadessaan kertoa elämästään, onnistumisen kokemuksistaan ja voimaantumisestaan. Luotettavuuteen saattaa vaikuttaa heikentävästi se että haastattelut suoritettiin jo keväällä harjoitusvaiheessa eikä produktion lopussa esitysten jälkeen. Valittuun haastatteluajankohdasta kuitenkin päädyttiin tutkijan oman valmistumisajankohdan sekä produktion toteutumisaikataulun johdosta.

7. TUTKIMUSTULOKSET

Teema-alueet, jonka avulla kuvattiin yksilöiden käsityksiä olivat: Miten transkulttuurinen yhteistyö ilmenee musiikkiteatterin keinoin tapahtuvassa produktiossa (kulttuurien kohtaamiseen liittyvät ilmiöt) sekä Miten musiikkiteatterin keinoin tapahtuva transkulttuurinen yhteistyö tukee yksilön voimaantumista (voimaantumiseen liittyvät ilmiöt). Tutkimustulokset kuvataan seuraavassa teemoittain. Lainausmerkeissä on esitetty esimerkinomaisesti sitaatteja haastateltavien lausumista.

7.1 Kulttuurien kohtaaminen transkulttuurisessa yhteistyössä

Yksilöiden kokemat kulttuurien kohtaamiseen liittyvät ilmiöt olivat oman kulttuurin asiantuntijana toimiminen, yhteisöllisyyden kokeminen, kannustuksen ja tuen saaminen, kulttuurisensitiivisyyden lisääntyminen, sosiaalisen verkoston laajeneminen sekä laajentunut käsitys ihmisyydestä. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Yksilöiden kokemat kulttuurien kohtaamiseen liittyvät ilmiöt

Oman kulttuurin asiantuntijana toimiminen tuli esiin niin romanien (=toimivat asiantuntijoina) kuin pääväestön (=olivat tämän huomanneet) haastatteluissa. Tämä tarkoitti romaneita edustaneiden haastateltavien mukaan sitä, että ohjaajat ja toisia kulttuureja edustavat osallistujat kysyivät neuvoa romanikulttuuriin liittyvissä asioissa. Romanit pitivät positiivisena asiana sitä, että heitä käy-

tettiin asiantuntijoina juonen kulkuun liittyvissä asioissa, eivätkä he odottaneet, että pääväestön edustajat olisivat etukäteen tutustuneet heidän kulttuuriinsa. Heille sai esittää kysymyksiä ja he neuvoivat mielellään.

”...eihän ne valtaväestö tie meidän kulttuurista, sitä neuvotaan silloin...”

”On ihan kiva että saa neuvoa ja ne kysyy ja et mitä voi tehdä ja mitä ei tehdä ja niinku ohjaajaki sano että neuvokaa häntä”

Yhteisöllisyyden kokeminen muodostui monista eri tekijöistä, jotka voidaan edelleen jakaa alaluokkiin yhteisön toiminta sekä ohjaajien toiminta.

Ohjaajien toiminnassa puolet haastatelluista koki yhteisöllisyyttä vähentävänä seikkana sen, että harjoituksia edeltävästi tai niiden aikana ei ollut järjestetty erillisiä tutustumiskertoja tai tutustumisharjoituksia.

”...jotenki sit tota tosiaan ne draamaharjoitukset ja tutustumisharjoitukset et me ollaan umpioutoja suurin osa toinen toisillemme...”

Toisaalta haastateltavat toivat esiin koko *yhteisön toimintaan* liittyviä, yhteisöllisyyttä ilmentäviä seikkoja. Kolme neljästä haastatellusta toi esiin mukavan ja avoimen ilmapiirin, johon liittyi avoimet ihmiset ja keskustelut sekä se että mielipiteet saa tuoda julki. Harjoituksiin oli mukava tulla ja yhteistyö koettiin toimivaksi.

”mun mielest tääl on avoimia ihmisiä, on helppo keskustella, mielipiteitä saa tuoda julki ja...”

Aktiivinen halu tutustua toiseen kulttuuriin edisti yhteisöllisyyden kokemista. Halu tutustua ilmeni pääväestön haastatteluissa. Pääväestön edustajat olivat avoimia toisille kulttuureille ja heitä kiinnosti toisiin kulttuureihin tutustuminen. Toiseen kulttuuriin tutustuttaessa myös tehtiin vertailua omaan kulttuuriin nähdessä ts. saatiin uusia näkökulmia.

”et sitä mä olen aina arvostanu et he (romanit) pitää toisistaan huolta”

”et ihan niinku sen huomasi et niinku heidän (romanit) suhtautuu vanhempiin niinku kunnioittavammin mitä valtaväestö.”

"me valtaväestö ollaan niinpaljo uteliaita et me ollaan ruvettu ruokapöydäs niinku tentamaan niit enemmän ja ne kertoo ihan mielellään."

Kannustuksen ja tuen saaminen ilmeni *Ohjaajien toiminnassa* kulttuurierojen huomiointina produktion eri vaiheissa. Haastateltavien mukaan tämä näkyi esimerkiksi käsikirjoituksen muuttamisessa sekä kesäharjoitusaikojen sopimisessa. Yksi haastateltava toi esiin tuen puutteen, koska ohjaaja oli harjoituksissa vähän paikalla. Ohjaajien ammattitaito koettiin tärkeäksi tuen saamisessa. Ohjaajat kannustivat ja tukivat innostamalla ja rohkaisemalla sekä antamalla tunnustusta ja positiivista palautetta (kehumalla). Koko yhteisön ystävällinen ja suvaitsevainen ilmapiiri kannusti osallistujia jatkamaan.

"Ja sit tääl on ihmiset ystävällisesti eikä tyrmää eikä näin, et ne lopettais ne käymiset."

Kulttuurisensitiivisyyden lisääntyminen seurasi halusta ymmärtää toista kulttuuria. Tämä tuli esiin erityisesti pääväestön edustajien haastatteluissa. Haastateltavat olivat avoimia toiselle kulttuurille ja pyrkivät tulkitsemaan sitä. Haastateltavat toivat esiin romaneiden vetäytymisen harjoitustauoilla omaksi ryhmäkseen. Tämän pääväestön edustajat olivat tulkinneet romaneiden kulttuurista johtuvaksi. Pääväestön edustajat olivat aktiivisesti pyrkineet tutustumaan romaneihin ja ajan kanssa siinä myös onnistuneet.

"Jossain vaiheessa tuntu et nää just niin nää romanit on vähän niinku omissa porukoissaan"

"pikkuhiljaa ku ollaan oltu tossa ni on juteltu se on tuntunu tosi kivalle. Se on vieny vähän aikaa..."

Sosiaalinen verkosto oli laajentunut kaikilla. Toisiin tutustumisen kautta haastatellut olivat saaneet uusia tuttavvia. Puolet haastatelluista koki, että tutustuminen on tapahtunut tauoilla, kun on odotettu omaa vuoroa. Puolet haastatelluista toi esille, että tuntui hyvältä kun toisen kulttuurin edustajat tervehtivät ja tulevat juttelemaan harjoitusten ulkopuolella. Yksi haastatelluista toi myös esiin, että aiemmat verkostot esimerkiksi oman perheen sisällä ovat vahvistuneet.

"Lähinnä se...semmonen niinku ku me ollaan oltu yhdes sillee ku siel on taas ollu jo-ku kohtaous menos ni mä koen sitä yhdes olemist lähinnä ku me odotetaan vuoroo"

"tää on ollu mejän yhteinen juttu! Muunmuassa ku lapset on täs näytelmäs kans."

Laajentunutta käsitystä ihmisyydestä edelsi asenteiden muutos. Asenteiden muutosta koettiin sekä subjektiivisesti (omat asenteet muuttuivat) että objektiivisesti (toisten asenteet itseän muuttuivat). Tässä aineistossa oman ihmiskäsityksen laajenemista toivat esiin lähinnä pääväestön edustajat.

"kuule must tuntuu et niinko mul on muuttunu asenteet niinkö..."

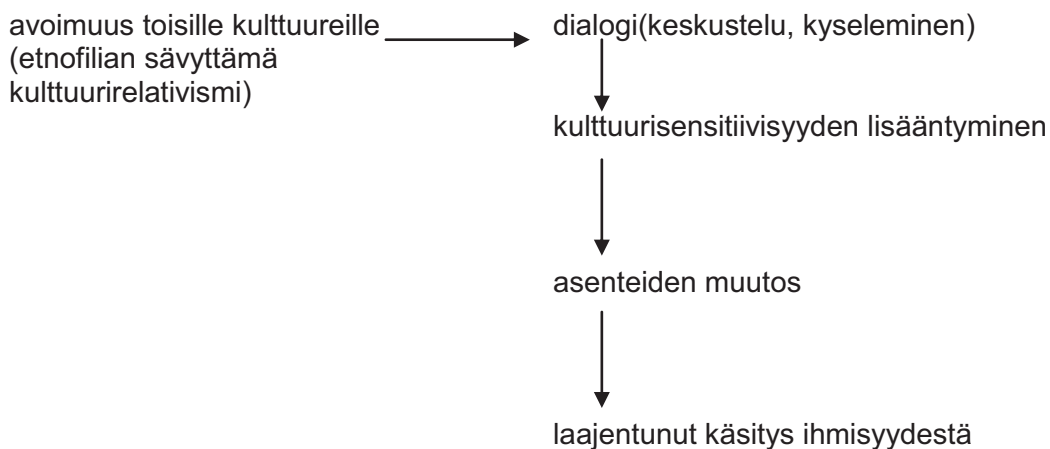
"mää uskon et niinku pääväestöl on niinku karsiintunu monet ennakoluulot semmoiset niinku romaneista."

Asenteiden muutokseen liittyivät edellä mainitut avoimuus toisille kulttuureille, keskustelu ja kyseleminen sekä kulttuurisensitiivisyys eli halu tutustua ja ymmärtää toista kulttuuria oman kulttuurin näkökulmasta (kulttuurirelativismi). Tässä aineistossa osassa vastauksista ilmeni myös tietynlaista toisen kulttuurin ihannointia (etnofilia).

"mun mielest se (monikulttuurisuus) on tosi hyvä rikkaus, mua yleensäkin kiehtoo eri kulttuurit"

"mä olen hirveen positiivisesti yleensäkin suhtautunu, ku mä olen ihaillu ku ne (romanit) on niin kauniita ja sit ne laulaa niin kauniisti."

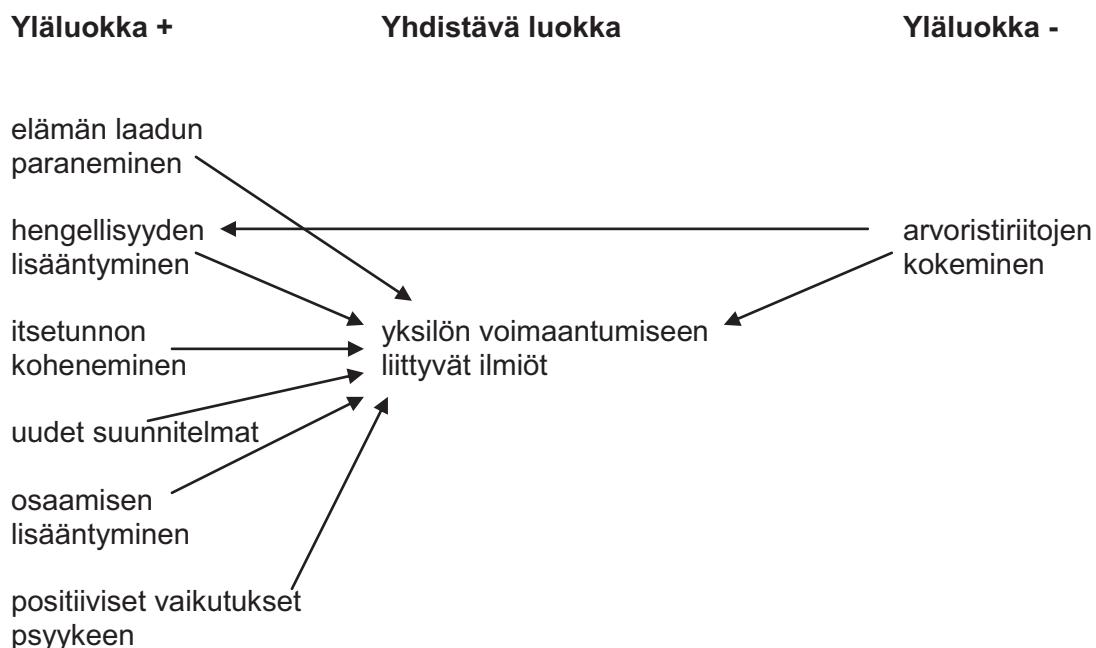
Kuviossa 2. on esitelty transkulttuurisuuteen tässä aineistossa liittyvät prosessit.

Kuvio 2. Transkulttuurisuuteen liittyvät prosessit

7.2 Yksilön voimaantuminen transkulttuurisessa yhteistyössä

Yksilöiden kokemat voimaantumiseen liittyvät ilmiöt olivat elämän laadun paraneminen, hengellisyyden lisääntyminen, itsetunnon koheneminen, uudet suunnitelmat, osaamisen lisääntyminen sekä positiiviset vaikutukset psyykeen. Hengellisen sanoman ja maallisten elementtien yhteensovittaminen aiheutti arvoriitiriitojen kokemista, toisaalta ristiriitojen kokeminen johdatti pohtimaan omaa hengellisyyttä. Yhteinen arvopohja koettiin voimaannuttavaksi tekijäksi. (Kuvio 3.) Tässä aineistossa kaikki haastateltavat toivat esille oman kristillisen arvopohjansa.

Kuvio 3. Yksilöiden kokemat voimaantumiseen liittyvät ilmiöt

Elämän laadun paraneminen ilmentyi tässä aineistossa mielekkäänä tekemisenä. Elämään oli tullut uutta ja laadukkaampaa sisältöä.

"no mun mielestä on niinku hyvä asia nuorille, romaneille ja valtaväestölle...ne käy ja ne kokoontuu ja ne saa niinku pois tuolta periaattees kadulta."

Hengellisyys lisääntyminen ilmeni seurakuntayhteyden vahvistumisena. Yhteinen arvopohja ja evankeliumin eteenpäin vieminen olivat saaneet lähtemään mukaan.

"On kumminki päässy taas vähä niinku tähän uskonsysteemiin sisälle ja yrittäny käydä seurakunnas..."

"Et jos olis ollu ihan joku maallinen juttu...ni en olis lähteny!"

Kolme neljästä haastatellusta toi esiin kokeneensa arvoristiriitaa maallisten elementtien ja oman henkilökohtaisen uskon välillä. Ristiriitaa toivat esiin molempien kulttuurien edustajat. Ristiriidat liittyivät evankeliumin vähäisyyteen juonenkulussa, netin käyttöön yhteydenpitovälineenä, maalliseen musiikkiin ja tanssiin tai romaneiden perinnekulttuurista nouseviin kaaleenlauluihin ja koritinpeluuseen. Arvoristiriidat johtivat pohtimaan omaa hengellisyyttä ja produk-

tiossa mukana oloa. Puolet haastatelluista ilmensivät vastauksissaan arvopohjansa lujittumista hengellisen pohdinnan ansiosta.

"...mä mietin sitä ja mietin ja mä ajattelin että no ei mun usko niin heikko oo etten mä kestä tommosta että..kun siinä kummiski on se kristillinen pohja."

"Mustalaismusiikki se on mustalaisille uskovaisille, tosi paha homma. Voi rupee tekeen mieli alkoholia, koska niitä lauletaan yleensä silloin vaan ku ollaan humalassa."

"Tää ei olekaan semmonen niinku...tai sit niinku siitä netistä vapaa, ku mä ilman muuta ajattelin et taide ja hengellisyys mitä tässä tehdään yhteen, ni ollaanki sen kylmän ruudun kans tekemisis itekseen..."

"Mä olisin halunnu et se olis näkyny enemmän, että siinä olis puhuttu siitä että...niinku tuotu enemmän evankeliumia."

Itsetunnon kohenemista oli tapahtunut kaikilla haastateltavilla. Uudet musiikilliset haasteet, osallistuminen isoon ja erilaiseen produktion, vastuun saaminen ja itsestään uuden energian löytäminen kohensivat itsetuntoa. Kaikki haastatellut toivat esiin ajattelumaailman muutoksen; suhtautuminen itseensä oli muuttunut positiiviseen suuntaan, mieli oli avartunut näkemään uusia näkökulmia ja tekemään tulevaisuudensuunnitelmia. Kaikki haastatellut myös kokivat oman ajankäytön hallinnan parantuneen harjoitusaikataulujen ja muiden menojen yhteensovittamisen myötä.

"...Ja tää on vähän niinku semmonen uudenlainen et tässä on uudempaa haastetta, et ei oo samaa koko ajan vaa..."

"... et saa uutta virtaa ja itsetunto paranee"

"Mut nyt mä uskallan aukasta suuni vaik on ihan ventovieras kuuntelema ku mä laulan. Sitä ei viel niinku pari vuot takaperin niinku ku mä huomasin et kaik kuuntelee ni mä menin ihan hiljaseks et ei se mua häiritte enää täs vaihees."

"Sit mä yhtäkkiä huomaan et mä esiinnyn laulamalla eri tilaisuuksis on ollu jotain puhettaki...ja tää on ollu hirveen iso haaste tää vuorosanat koska mä en oo koskaan opetellu, ku mul on ollu keskittymishäiriö ja ADD."

"...esimerkiksi pianonsoitossa ni miten ne äänet kulkee, ni ohjaaja on näyttäny ja mä oon tajunnu ite sen et miten se löydetään."

Kaikki haastateltavat olivat kokeneet tietojen/taitojen karttumista musiikin tai näyttelemisen osalta. Sekä itsetunnon koheneminen että osaamisen lisääntyminen olivat johtaneet puolella haastatelluilla uusien suunnitelmien tekemiseen, musiikkiin tai näyttelemiseen liittyviin harrastuksiin tai uratoiveisiin.

Kuvio 4. Uusiin suunnitelmiin johtaneet prosessit

Kaikki haastateltavat olivat kokeneet positiivisia vaikutuksia psyykeen. Omien lahjojen löytäminen ja käyttäminen oli johtanut mielialan kohentumiseen. Mielialan kohenemisen kautta masennus ja ahdistuneisuus oli helpottanut kolmella haastateltavalla. Oman elämän prosessointi ja itsetuntemuksen lisääntyminen tulivat esiin kaikissa haastatteluissa.

"Syvä laulu harjoituksissa unohtaa hankalan elämäntilanteensa. Kyllä tää on ollu simmonen henkireikä mulle että mä oon lähteny kotoonta liikkeelle!"

"Ja sillonki ko oma mieli on maassa ni on tullu tänne ni on piristyny et ko Jumala on antanu laulun lahjan ni on voinu käyttää sitä ja Herran kunniaks."

"Joo tää on aika iso juttu siis monelta kantilta siis sillai et tulee uutta ja sitte...et se on tuonu tosi paljon niinku ajattelemisen aihetta muutenki ja sillai omissa prosesseissa myöskin niinku...Täs on nii monta juttuu niinku samanaikaisesti."

8. TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELUA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kuten sivulla 25 todettiin, näinkin pienessä aineistossa oli löydettävissä samankaltaisuutta, joka toistui haastattelusta toiseen. Tämä osoittanee että haastattelun teemat oli laadittu niin että niiden perusteella kyettiin löytämään teoreettista peruskuviota kulttuurien kohtaamisessa ja yksilön voimaantumisessa tässä aineistossa.

Tutkimustuloksissa ilmeni, että toista kulttuuria ei tarvitse etukäteen tuntea, voi tutustua ja kysyä; perustaksi tarvitaan vain halu tutustua toisen kulttuurin edustajaan sekä kulttuurisensitiivisyyttä. Dialogista seuraa myönteisiä asioita, esimerkiksi oman kulttuurin asiantuntijana toimimisen mahdollisuus sekä parhaimmillaan se että kaikkien osapuolien käsitys ihmisyydestä laajentuu.

Tutkimustulos tukee tämän opinnäytetyön teoreettisessa osiossa aiemmin esitettyä: Meidän tulee myös kysyä kysymyksiä joita ei ole ennen kysytty. Mahdollisuus on että voimme löytää myös uusia vastauksia yhteisen kulttuurin muodostumiseen. (Anttonen et al. 2000, 27, 35.) Tässä kannanotossa on vahva transkulttuurinen näkökulma. Meidän tulee ymmärtää ja tuntea Suomessa asuvien erilaisia kansanperinteitä kysymällä rohkeasti uusia, ennen kysymättömiä kysymyksiä, ts. tutustua toisiimme yli kulttuurirajojen. Tämän uuden tiedon pohjalta pystymme saamaan vastauksia toinen toistamme kunnioittavaan rinnakkaiseloon. Rinnakkaiseloon joka mahdollistaa oman kulttuuri-identiteetin säilymisen ja vahvistumisen. Haastateltavat olivat kysyneet rohkeasti uusia kysymyksiä. Tämä toimintamalli on siirrettävissä mihin tahansa kontekstiin ja olisi avain kunnioittavaan rinnakkaiseloon alati monikulttuuristuvassa yhteiskunnassamme.

Tässä aineistossa erityisesti pääväestön käsitys ihmisyydestä laajentui. Haastateltavien pääväestön edustajien tuttavapiiriin ei kuulunut romaneita. Onko myönteinen tulos selitettävissä stereotyyppien vähenemisenä kun edettiin mututiedosta aitoon tutustumiseen ja yhdessäoloon? Haastatelluilla romaneilla vastaavasti oli jo entuudestaan tuttuja pääväestössä, siis jo olemassa olevaa tietoa toisesta kulttuurista. Tulos kannustaa entisestään nimenomaan pääväestön edustajia tutustumaan muihin kulttuureihin. Tässä aineistossa tutustu-

minen tapahtui spontaanisti, harjoitustauoilla. Seuraavissa produktionissa on hyvä miettiä ohjatun tutustumisen keinoja esimerkiksi tutustumis- ja draama-harjoituksia.

Voimaantumista tapahtui kaikkien haastateltavien osalta. Yksilöstä riippuen voimaantuminen ilmeni monin eri tavoin. Ilahduttavaa oli, että koska kyseessä oli diakoninen projekti yhdeksi yläluokaksi muodostui ”hengellisyyden lisääntyminen”. Lieneekö ”johdatuksen sivumakua”, että vaikka otos oli vain kulttuuritaustan suhteen harkinnanvarainen, kaikki haastateltavat toivat spontaanisti esiin oman kristillisen arvopohjansa. Vai oliko produktion tarkoitus ja tavoite ohjannut tietyn arvomaailman omaavia henkilöitä osallistumaan? Mielenkiintoista olisikin tietää miten koko osallistujajoukossa on tapahtunut hengellistä kasvua tai heräämistä esimerkiksi ei-uskovien kohdalla. Joka tapauksessa tämän aineiston tutkimustulosten mukaan produktio sai aikaan hengellistä pohdintaa ja kasvua. Jopa esille tuodut arvoristiriidat koettiin pikemminkin omaa uskoa vahvistaviksi kuin heikentäviksi. Yksilöt kokivat oman uskonsa ja seurakuntayhteyden antavan vahvuutta esittää myös maallisempaa juonenkulkua. Tutkimustulosten perusteella kuitenkin diakonisessa produktiossa olisi selkeämpää olla puhtaasti hengellinen sanoma. Toisaalta voimaantumisen näkökulmasta voidaan miettiä onko haastavampaa ”elää maailmassa, mutta ei maailmasta”, vai olla ryhmässä jossa tarina ja osallistujat jakavat kiistattomasti saman arvomaailman?

Voimaantuminen nähdään ihmisestä itsestään lähtevänä prosessina. Se on samanaikaisesti henkilökohtainen ja yhteisöllinen(sosiaalinen) prosessi, eikä voimaa voi varsinaisesti antaa toiselle. (Siitonen, J. & Robinson, H. 2001, 2.)

Tässä opinnäytetyössä sivulla 19 on esitelty luovan taidetoiminnan *yksilössä* aikaansaamia voimaantumisen kokemuksia. (Lehikoinen, K. 2011, 5.)

Useampi niistä oli löydettävissä myös tässä tutkimuksessa:

- ahdistus vähenee
- sosiaalinen osallistuminen ja vuorovaikutus vahvistuvat
- kognitiivisissa prosesseissa tapahtuu muutoksia
- verbaalinen sujuvuus vahvistuu

- mieliala ja keskittymiskyky paranevat
- stressi vähenee
- elämänlaatu kohoaa
- käsitys ihmisyydestä laajenee

Edelleen tässä työssä sivulla 19 on esitelty *ryhmässä* tapahtuvan voimaantumisen prosessin vaiheita: 1. Tiedostaminen ja siihen liittyvä uudelleensuuntaaminen. Vaiheeseen sisältyy aktiivinen pyrkimys muutokseen. 2. Vapautuminen, johon liittyy tunteiden uudelleensuuntaaminen. Vaiheeseen liittyy irrottautuminen ajatustavasta että vastuu uudistumisesta on oman itsen ulkopuolella. 3. Kirkastaminen, jossa tapahtuu tahdon uudelleensuuntaaminen ja saadaan uskallusta uusien asioiden kokeilemiseen. Prosessin viimeisenä vaiheena nähdään 4. Harjoittaminen, jossa tapahtuu toiminnan uudelleensuuntaaminen. Alamme nykyhetkessä tietoisesti tehdä niitä asioita, joita koemme itsellemme hyväksi. (Takanen & Petrov 2010.) Tutkimustuloksissa tuli esiin yksilöstä riippuen ainakin kolmeen ensimmäiseen vaiheeseen liittyviä ilmiöitä. Haastateltavat olivat *tiedostaneet* omaan elämäänsä liittyviä prosesseja ja osalla oli nähtävissä *uudelleensuuntautumista*. *Vastuun ottaminen* oli lisääntynyt ja oli *saatu uskallusta uusien asioiden kokeilemiseen*. Neljänteen vaiheeseen eteneminen jää tässä tutkimuksessa vielä piiloon ja vaatisi pidempiaikaista seuranta ja kontaktia tutkittaviin. Yhteenvetona on kuitenkin rohkaisevaa, että näinkin suppeassa otannassa tulokset ovat selkeästi yhteneväisiä aiempiin tutkimustuloksiin nähden.

9. POHDINTA JA JATKOTUTKIMUSEHDOTUKSET

Tämän opinnäytetyön prosessi lähti käyntiin syksyllä 2011, jolloin tutustuin tuottajaan ja ajatus opinnäytetyön tekemisestä sai alkunsa. Matka on ollut monivaiheinen. Haastattelun teemat laadittiin joulutammikuussa 2011-12. Haastattelut suoritettiin kevään 2012 aikana. Analyysi aloitettiin samanaikaisesti aineiston keräämisen yhteydessä jatkuen 2012 syksyyn.

Matka on ollut monivaiheinen ja ajoittain vaativa. Haasteita on tuonut niin tutkijan omat elämänvaiheet kuin myös myötäeläminen vaativan ison projektin vaiheissa. Näyttelijät ovat vaihtuneet, käsikirjoitus on elänyt ja muovautunut esittäjensä näköiseksi. Kokemus on osoittanut, että onnistuakseen tämänkaltaisen projekti vaatii kaikilta osapuolilta kulttuurisensitiivisyyttä, herkkiä hengellisiä tuntosarvia sekä ennen kaikkea Jumalan loputonta armoa ja rakkaudellisuutta. Hänestä armo ja rakkaus välittyi ensin osallistujille ja heidän kauttaan koko yleisölle.

Musiikki on osa ihmisyyden peruslaatua. Musiikki on toisaalta myös osa kulttuuria, jota sisäistetään kasvun ja oppimisen myötä. (Lilja-Viherlampi 2007.) Tutkijana koen, että Syvän laulun idea muodostaa musiikkiteatterin kivijalka eri kulttuurien musiikkiperintöjen varaan on toiminut yhtenä yhdistävänä ja eteenpäin kantavana voimana produktion eri vaiheissa. Tarinasta löytyy niin romanien kuin myös kanta-vaestön musiikkiperimää ja produktio toteutuu näiden kulttuurien edustajien toteuttamana.

Toinen kivijalka on ollut diakoninen työnäky. Diakonian määritelmät peilaavat omalla tavallaan ja omassa kontekstissaan kolmeen raamatunkohtaan: rakkauden kaksoiskäskyyn (Matt. 22:37–39), kultaiseen sääntöön (Luuk. 6:31) ja Jeesuksen tulkintaan elämästä ja opetuslapseudesta palveluna (Luuk.22:24–27). (Henttonen 1998.) Rinnalla kulkijana Syvän laulun eri vaiheissa; sen ensimmäisistä harjoituksista Varissuon kirkolta ensi-illan tunnelmiin ja viimeiseen näytökseen Paimion kesäteatterissa sekä produktion liittyvässä kiitosillallisessa; voin todeta että tähän yhteiseen näkyyn ovat kaikki mukana olleet pyrkineet.

Tutkimussuunnitelmavaiheessa asetin yhdeksi tavoitteeksi julkaista opinnäytetyön tuloksista artikkeli/artikkeleita. Ensimmäinen artikkeli on jo tuottajan pyynnöstä tehty joten tähän tavoitteeseen on päästy jo ennen varsinaisen opinnäytetyön julkaisemista. Artikkelin ”Diakoninen näkökulma Syvä laulu -musikaaliin” julkaistiin yhteiskuntaa palvelevassa erikoislehdessä Romano Boodos nro 3/2012 s. 10(Liite 3). Lisäksi produktion tuottaja toimitti artikkelin presidentti Sauli Niinistön asettaman, nuorten syrjäytymistä pohtivan työryhmän koordinaattorille, oikeustieteen tohtori Sakari Huoviselle. On ollut ilo olla edistämässä tietoisuutta Syvästä laulusta ja sen sisältämästä diakonisesta työnäystä.

Tämän työn tekemisen prosessissa heränneitä tutkimusaiheita ovat esimerkiksi Syvä laulu produktion jälkeinen seurantatutkimus: mitä pitkäaikaisvaikutuksia projekti on tuonut yksilöiden elämään? Miten yksilöitä pystytään tukemaan heidän voimaantumisprosessissaan produktion jälkeen? Miten voimaantumisen kokemukseen liittyvät yksilöiden uudet suunnitelmat, kuten esimerkiksi musiikin tai teatterin tekeminen jatkossa toteutuvat ja miten niiden toteutumista voidaan tukea? Mielenkiintoista olisi myös tutkia ohjaajan ja tuotannon näkökulmasta, mitä ihmisten johtaminen ja tukeminen tämänkaltaisessa produktiossa tarkoittaa ja mitä se vaatii.

Tätä kirjoittaessani Syvä laulu on tällä erää vaiennut. Menestyksekkäät esitykset Paimion kesäteatterissa ovat takanapäin, mutta Syvän laulun musiikki ja sanoma jäävät elämään ihmisten mieliin ja tietoisuuteen. Tämänkaltaisilla, yksilöitä ja ryhmiä voimaannuttavilla projekteilla, on tässä ajassa suuri tilaus. Tutkijana haluan kannustaa niin tämän produktion tuotantotiimiä kuin myös osallistujia toteuttamaan vastaisuudessa vastaavanlaisia vapaaehtoisuuteen ja diakoniseen näkyyn perustuvia yhteistyömuotoja. Syvän laulun kaltaisessa prosessissa toteuttajia ovat - ei pelkästään idean luoja tai rahoittajat - vaan kaikki, näyttelijöistä ohjaajaan!

10. LÄHTEET

Burns, N. Grove, S.K. 2001. The Practice of Nursing Research. Conduct, Critique & Utilization. 4th Edition. W.B. Saunders Company. Philadelphia.

Heino, S. & Schwartz, K. (haastattelut). 2008. Romanikirja. Lohjan monitoimikeskuksen julkaisuja n:o 1. Lohjan monitoimikeskus. Lohja.

Henttonen, K. 1998. Voiko sen tehdä toisinkin? Diakoniatiiteen lähtökohdat ja valinnat. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisusarja C 1997:1. Lahden kaupungin painatuskeskus. Lahti.

Huttunen, L. 1994. "Enää ei käy se mustalaisten vanha elämä": mustalaisten etnisen identiteetin rakentuminen nyky-Suomessa. Teoksessa Kylmänen, M. (toim.) Me ja muut. Kulttuuri, identiteetti, toiseus. Vastapaino. Tampere.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus. Helsinki.

Hirsjärvi, S. Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. Tutki ja kirjoita. Tummavuoren kirjapaino Oy. Vantaa.

<http://www.metodix.com/sisällönanalyysi>. Viitattu 17.11.2011.

Karjalainen, S. Launis, V. Pelkonen, R. Pietarinen, J. 2002. Tutkijan eettiset valinnat. Gaudeamus Kirja. Tammer-Paino. Tampere.

Kirkkohallitus. 2005. Romanit ja kirkko. Opas seurakuntien työntekijöille ja luottamushenkilöille. Suomen ev.lut.kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2005:2. Kirkkohallitus/Diakonia ja yhteiskuntatyö. Kirkkohallituksen monistamo. Helsinki.

Klein, B. 2000. "Folklore, Heritage Politics and Ethnic Diversity": Thinking About the Past and the Future. Teoksessa Anttonen, P.J; Siikala, A-L; Mathisen S; Magnusson, L. Folklore, Heritage Politics and Ethnic Diversity. A Festschrift for Barbro Klein. Multicultural Centre. Botkyrka. Tumba, Sweden.

Kyngäs, H & Vanhanen, L. 1999. Sisällönanalyysi. Hoitotiede 11 (1), 3-12.

Latvala, E. & Vanhanen- Nuutinen, L. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WS Bookwell Oy. Juva, 21-43.

Latvus, K. & Elenius, A. 2007. Auttamisen teologia. Kirjapaja. Helsinki. Karisto Oy. Hämeenlinna.

Lehikoinen, J. Kirkon on oltava apua tarvitsevien ja hädänalaisten turvana. 01.03.2010. Viitattu 16.11.2011. <http://www.operaatoruokakassi.com/www.evira.fi/uutiset.html?a100=49>.

Lehikoinen, K. 2011. Käytännön tieto ja etiikka taidelähtöisessä dementiaatyössä: Esimerkkejä Quality of life- hankkeesta. Kai Lehikoinen Ph.D. Voimaa taiteesta- seminaari. Tampere 3.10. 2011. http://www.voimaataiteesta.fi/uploads/pdf/Lehikoinen_QofLife.pdf.

Lilja-Viherlampi L-M.(toim.) 2011. Iloa ja eloa. Musiikkitoiminnasta sairaala- ja hoivakotiympäristössä. Turun ammattikorkeakoulun raportteja 107. Turun ammattikorkeakoulu. Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print Oy. Tampere.

Lilja-Viherlampi L-M. 2007. "Minunkin sisällä soi!" (There is a sound inside me) - about the therapeutic meanings and potentials of music and musical interaction in music educational context). Väitöskirja. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 24 ISBN 978-952-5596-90-8. Turun Yliopisto. Kasvatustieteellinen tiedekunta.

Marriner- Tomey, A. 1994. Hoitotyön teoreetikot ja heidän työnsä. Vammalan kirjapaino oy. Vammala.

Operaatio Ruokakassi yhdistää Turun seudulla toimivia kristillisiä avustusjärjestöjä. 15.04.2008. Viitattu 16.11.2011. <http://www.operaatioruokakassi.com/www.evira.fi/uutiset.html?a100=6>.

Sainola-Rodriguez, K. 2009. Transnationaalinen osaaminen. Uusi terveydenhuoltohenkilöstön osaamisvaatimus. Väitöskirja. Terveystalouden ja -talouden laitos. Kuopion Yliopisto. Kopijyvä. Kuopio.

Salo-Lee, L. 2003. Kulttuurien välinen viestintä. viitattu 1.12.2011. http://www.jyu.fi/viesti/verkkotuotanto/yviperust/artikkelit/kulttuurienvälinen_viestinta.html Tuloste tekijän hallussa.

Siitonen, J. & Robinson, H. 2001. Pohdintaa voimaantumisenesta. Teoksessa Järvisalo, L (toim.) Muutoksen kautta kasvuun. Kotilo ry:n julkaisuja. Pieksamäki: RT-Print Oy. s. 61-72. viitattu 14.09.2012. <http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.voimaantuvasuomi.org%2Fsirob.pdf>. Tuloste tekijän hallussa.

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2010:16. Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen romanipolitiikan linjauksiksi. viitattu 15.11.2011 http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1087414&name=DLFE-14641.pdf. Tuloste tekijän hallussa.

Takanen, T. & Petrow, S. Kohtaamisen voima. Tarina yhdessäluovasta uudistumisesta. Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. Edita Publishing Oy. Edita Prima Oy. Helsinki.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Åberg, K. 2006. Romanian ja hengellinen musiikki. Teoksessa Åberg, K. & Blomster, R (toim.) Suomen romanimusiikki. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Tammer-paino Oy. Helsinki.

Åberg, K. 2006. Suomen romanien lauluaiheet. Teoksessa Åberg, K. & Blomster, R (toim.) Suomen romanimusiikki. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Tammer-paino Oy. Helsinki.

Ärting, K. Henkilökohtainen tiedonanto 13.10.2011. ; 10.11.2011. ; 17.11.2011; 17.04.2012; 22.08.2012.

Ärting, M. ja K. Henkilökohtainen tiedonanto 26.01.2012.

Ärting, M. 2010. Romanit terveyspalveluiden käyttäjinä. Romanipotilas vuodeosastolla- opas. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Terveystalouden koulutusohjelma. Diakonisen hoitotyön suuntautumisvaihtoehto. Syksy 2010. Diak Länsi, Porin toimipaikka.

Liite 1

HAASTATTELUN TEEMA-ALUEET:

Haastattelun teema-alueet:	Tarkentavat kysymykset:
1. Miten transkulttuurinen(kulttuurien välinen) yhteistyö ilmenee musiikkiteatterin keinoin tapahtuvassa produktiossa kulttuurien kohtaamiseen liittyvät ilmiöt	<ul style="list-style-type: none"> - Miten näkyy harjoituksissa (aika, valtaetäisyydet, yksilöllisyys-yhteisöllisyys, puhtaussäännöt)? - Muissa kohtaamisissa?
2. Miten musiikkiteatterin keinoin tapahtuva transkulttuurinen(kulttuurien välinen) yhteistyö tukee yksilön voimaantumista? voimaantumiseen liittyvät ilmiöt	<ul style="list-style-type: none"> - Miten näkyy yksilön omassa arjessa (asenteet, näetkö elämän positiivisemmin? toimintatavat? itsetunto? muuta?) - Muussa? (suunnitelmat, tavoitteet, muuta?)

Liite 2 esimerkki aineiston pelkistämisestä ja ryhmittelystä

Samansisältöiset lausumat 1. teema transkulttuuriseen kohtaamiseen liittyvät ilmiöt (a harjoituksissa/b muissa kohtaamisissa)	Pelkistetty ilmaisu		Alaluokka	Yläluokka	yhdistävä luokka/ kulttuurien kohtaamiseen liittyvä ilmiö
et eihän ne valtaväestö tie meidän kulttuurista, sitä neuvotaan silloin... 1a, 3a	eihän valtaväestö tie meidän kulttuurista, sitä neuvotaan		neuvomisen omasta kulttuurista	oman kulttuurin asiantuntijana toimiminen	
On ihan kiva että saa neuvoo ja ne kysyy ja et mitä voi tehdä ja mitä ei tehdä ja niinku ohjaajaki sano että neuvokaa häntä 1a, 3a	kiva että saa neuvoo ja ne kysyy ja et mitä voi tehdä ja mitä ei tehdä ja ohjaajaki sano että neuvokaa häntä		neuvomisen omasta kulttuurista	oman kulttuurin asiantuntijana toimiminen	
ihan hyvin se mun mielest menee yhteen 2a	hyvin se menee yhteen	toimiva yhteistyö	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	
et tää on mun mielest sillai avoin ja sillä laila 1a	tää on mun mielest avoin	avoin ilmapiiri	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	
...sillai se on ollu niinku lähinnä et se on muotoutunut niinku itellään ku me ollaan odotettu aina vuoroamme siel .2b	se on muotoutunut niinku itellään ku me ollaan odotettu vuoroamme	avoin ilmapiiri	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	
mun mielest tääl on avoimia ihmisiä, on helppo keskustella, mielipiteitä saa tuoda julki ja... 1a	tääl on avoimia ihmisiä, on helppo keskustella, mielipiteitä saa tuoda julki	avoimet ihmiset, keskustelu, mielipiteet saa tuoda julki	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	
me valtaväestö ollaan niinpaljo uteliaita et me ollaan ruvettu ruokapöydäs niinku tenttamaan niit enemmän ja ne kertoo ihan mielellään .2b	me ollaan ruvettu ruokapöydäs tenttamaan niit ja ne kertoo	halu tutustua toiseen kulttuuriin	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	
et ihan niinku sen huomasi et niinku hehän suhtautuu vanhempiin niinku kunnioittavammin mitä valtaväestö.	huomasin et hehän suhtautuu vanhempiin kunnioittavammin mitä valtaväestö	halu tutustua toiseen kulttuuriin	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	

Meillä eii oo ollu yhtä ainutta semmosta tutustumisharjotusta. Me ollaan aivan niinku tullaan vaan tällai ja sit pitäs netin kautta harjotella ja mun mielest se tuntuu tosi kylmälle. Siit puuttuu simmonen tietynlainen yhteisöllisyys ja se tulee heijastuu siihen näytelmään jos ei siihen puututa. 4a	ei oo ollu tutustumisharjotusta. Me tullaan vaan tällai ja sit pitäs netin kautta harjotella ja mun mielest se tuntuu tosi kylmälle. puuttuu simmonen tietynlainen yhteisöllisyys ja se tulee heijastuu siihen näytelmään jos ei siihen puututa.	yhteisöllisyyden puute	ohjaajien toiminta -	yhteisöllisyyden kokeminen -	
jotenki sit tota tosiaan ne draamaharjotukset ja tutustumisharjotukset et me ollaan umpioutoja suurin osa toinen toisillemme... 4a	draamaharjotukset ja tutustumisharjotukset et me ollaan umpioutoja suurin osa toinen toisillemme... 4a	yhteisöllisyyden puute	yhteisön toiminta -	yhteisöllisyyden kokeminen -	
tosi mukavaa käydä täällä 2a	mukavaa käydä täällä	mukava ilmapiiri	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	
ne joutu sitä käsikirjoitusta muuttamaan vähäsen 1a	ne joutu käsikirjoitusta muuttamaan	kulttuurierojen huomiointi/kulttuurisensitiivisyys	ohjaajien toiminta	kannustuksen ja tuen saaminen	
et sitä mä olen aina arvostanu et he pitää toisistaan huolta. 2a	sitä mä olen aina arvostanu et he pitää toisistaan huolta.	kulttuurierojen huomiointi/kulttuurisensitiivisyys	yhteisön toiminta	yhteisöllisyyden kokeminen	

Miten musiikki-teatterin keinoin tapahtuva trans-kulttuurinen yhteistyö tukee yksilön voimaantumista? 2. voimaantumiseen liittyvät	Pelkistetty ilmaisu		Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä luokka/ Voimaantumiseen liittyvä ilmiö
---	----------------------------	--	------------------	------------------	---

ilmiöt					
kyllä mulla päi- sin niinku tekemis- tä on mut nää illat on..tulee kovin pitkäks ku ei oo mitään. Että on siinä mieles hyvä siinä kohtaa et on kaikista ravinto- loista poies ja näin 1	nää illat on..tulee kovin pitkäks ku ei oo mitään. Että on siinä mieles hyvä et on ravintoloista poies	poissa paheista	mielekäs tekemi- nen	parantu- nut elä- män laatu	
no mun mielestä on niinku hyvä asia nuorille, ro- maneille ja valta- väestölle...ne käy ja ne kokoontuu ja ne saa niinku pois tuolta periaattees kadulta. Monet nuoretki tääl on semmosia ketä liikkuu paljon ka- dulla, käyttää huumeita...et ne saadaan yhteen tänne 1	hyvä asia nuorille, romaneille ja val- taväestölle.ne saa pois tuolta kadul- ta.Monet nuoretki tääl on semmosia ketä liikkuu paljon kadulla, käyttää huumeita...et ne saadaan yhteen tänne	poissa paheista	mielekäs tekemi- nen	parantu- nut elä- män laatu	
On kumminki päässy taas vähä niinku tähän us- konsysteemiin sisälle ja koittanu vähä jättää niitä ravintoloita taakse ja yrittäny käydä seurakunnas ja 1	päässy uskonsys- teemiin sisälle ja koittanu jättää ravintoloita taakse ja yrittäny käydä seurakunnas	halu jättää ravin- tolat ja keskittyä uskonasioihin	seurakuntayhteys vahvistunut	lisäänty- nyt hen- gellisyys	
mä en oo niinku tähän musiikkite- atteriin, mun mie- lestä se ei oo vaikuttanu mun uskoon millään tavalla 1	en oo tähän mu- siikkiteatteriin, mun mielestä se ei oo vaikuttanu mun uskoon mil- lään tavalla	vrt,edell.rivi	hengellisyyden tarpeen lisäänty- minen, jotta kestää arvoristiriitoja	lisäänty- nyt hen- gellisyys	

mä ajattelin et niinko mä en lähde tommoseen hommaan. Mut sit mä mietin sitä ja mietin ja mä ajattelin että no ei mun usko niin heikko oo etten mä kestä tommosta että..kun siinä kummiski on se kristillinen pohja 3	ajattelin et mä en lähde tommoseen hommaan. Mut sit mä ajattelin että ei mun usko niin heikko oo etten mä kestä tommosta että siinä kummiski on kristillinen pohja	oman hengellisyiden näkeminen voimavarana	oma hengellisyys auttaa kestäämään arvovistiriitoja	lisääntynyt hengellisyys	
Ja tää on vähän niinku semmonen uudenlainen et tässä on uudem-paa haastet-ta(musiikillisesti), et ei oo samaa koko ajan vaa. 1	uudempaa haastet-ta(musiikillisesti),	musiikilliset haasteet	uusia haasteita	kohentunut itse-tunto	
Tää on nii erilaist ja uutta vielä, tähän ei oo leipääntyny. 2	erilaist ja uutta vielä.tähän ei oo leipääntyny	erilaista, uutta	uusia haasteita	kohentunut itse-tunto	
tää on aika iso juttu siis monelta kantilta siis sillai et tulee uutta 4	iso juttu siis monelta kantilta sillai et tulee uutta	iso, uusi juttu	uusia haasteita	kohentunut itse-tunto	
harjoituksii me vedettiin ja mä säestin. Tehtiin yhteistyötä, mun mielestä se meni kivasti 1	harjoituksii vedettiin mä säestin. Tehtiin yhteistyötä	vastuun saaminen	vastuun ottaminen	kohentunut itse-tunto	
et saa uutta virtaa ja itsetunto paranee 2	saa uutta virtaa ja itsetunto paranee	energisyys lisääntyy	kyky saada aikaan	kohentunut itse-tunto	
uusii näkökulmii elämään tai ihan jotain uusii suunnitelmii 2	uusii näkökulmii, uusii suunnitelmii	mielen avartuminen	ajattelumaailman muutos	kohentunut itse-tunto	
Mut nyt mä uskallan aukasta suuni vaik on ihan ventovieras kuuntelema ku mä laulan. Sitä ei viel niinku pari vuot takaperin niinku ku mä huomasin et kaik kuuntelee ni mä menin ihan hiljaseks et ei se mua häiritte enää täs vaihees 2	mä uskallan aukasta suuni vaik on ihan ventovieras kuuntelema ku mä laulan.ei viel niinku pari vuot takaperin ku mä huomasin et kaik kuuntelee ni mä menin ihan hiljaseks ei se mua häiritte enää	omien kykyjen löytäminen	esiintymisvarmuus lisääntynyt	kohentunut itse-tunto	

Sit mä yhtäkkiä huomaan et mä esiinnyn laulamalla eri tilaisuuksis on ollu jotain puhettaki...ja tää on ollu hirveen iso haaste tää vuorosanat koska mä en oo koskaan opetellu, ku mul on ollu keskittymishäiriö ja ADD 4	yhtäkkiä huomaan et mä esiinnyn laulamalla on ollu jotain puhettaki tää on ollu hirveen iso haaste tää vuorosanat	omien kykyjen löytäminen	esiintymisvarmuus lisääntynyt	kohentunut itsetunto	
Mää joudun..mä käyn molemmis harjotuksis mut tota kyl se niinku sillee varmuut on antanu.. 2	mä käyn molemmis harjotuksis.kyl se varmuut on antanu	kyky järjestää asioita	ajankäytön hallinta parantunut	kohentunut itsetunto	
ku mä oon sitoutunu, ni mä oon aatellu et kyllä mun on mentävä sinne ja mää oon niinku kokenu positiivisena tän et on ollu mihkä mennä vaikka välillä on ollu niinku ku on kuoroon liittyny, ni on tullu päällekkäisyyksii 3	mä oon sitoutunu vaikka välillä on ollu niinku ku on kuoroon liittyny, ni on tullu päällekkäisyyksii	sitoutuminen	ajankäytön hallinta parantunut	kohentunut itsetunto	
ltte ku on halunnu sitoutuu tähän ni näkee vaivaa sen eteen ja kyl se sit maksaa takasin ku on sen verran itsekuria 4	on halunnu sitoutuu tähän ni näkee vaivaa sen eteen ja kyl se sit maksaa takasin ku on sen verran itsekuria	sitoutuminen	itsekuri lisääntynyt	kohentunut itsetunto	
voi enemmän vaikuttaa siihen mitä tekee 1a	voi vaikuttaa siihen mitä tekee	vaikutusmahdollisuudet	vaikutusmahdollisuuden lisääntyminen omassa elämässä	kohentunut itsetunto	

LIITE 3

Diakoninen näkökulma Syvä Laulu - musikaaliin

Mustalaiskulttuurissa musiikki on syvä etnisen historian ilmaisun muoto. Syvä laulu on läpileikkaus mustalaismusiikista. Andalusissa soi flamenco, 2000-luvun Suomessa perinteinen kaaleen-musiikki ja iskelmä.

Syvä Laulu kertoo Romanien vaelluksesta Suomeen. Esitys käy läpi kuudessa eri aikakaudessa olevaa kohtausta. Musiikilla on merkittävä rooli: musiikin ja tanssin osuus on kaksi kolmasosaa koko esityksestä.

Teatteriesitykseen on pyritty löytämään eri aikakausille ja kulttuureille ominaista mustalaismusiikkia. Aikajana kulkee 1930-luvun Andalusista 1940-luvun Keski-Euroopan kautta 2010-luvun Suomeen.

Syvä Laulu -produktiota kehittelessä ja toteutettaessa diakoninen työnäkö on ohjannut toimintaa. Tuotantotiimi mukaan kyseessä on diakoninen produktio, jonka tuotoksena syntyi Syvä Laulu. Diakonian määritelmät peilaavat omalla tavallaan ja omassa kontekstissaan kolmeen raamatunkohtaan: rakkauden kaksoiskäskyn (Matt. 22:37-39), kultaiseen sääntöön (Luuk. 6:31) ja Jeesuksen tulkintaan elämästä ja opetuslapseudesta palveluna (Luuk. 22:24-27).

Oltuani vierelläkulkijana Syvä Laulu -musikaalin ensimmäisistä harjoituksista Varsinais-Suomen kirkolla ensi-iltaan ja tunnelmiin Paimion kesäteatterissa, koen että edellä mainittu raamattu kohdat ovat olleet tuotantotiimin ja osallistujien

punaisten lankana ja kulmakuvina Syvä Laulu -produktion eri vaiheissa.

Uusia työmuotoja ihmisten kohtaamisessa

Syvä Laulu toteutettiin yhteistyössä Mikaelinseurakunnan ja Katariinanseurakunnan kanssa.

Mikaelin seurakunnan kirkkoherra Jouni Lehtikaisen mukaan diakoninen työ on tärkeä osa seurakunnan toimintaa ja evankeliumin ydintä. Hänen mukaansa kirkossa elämiseen muutoksessa kuuluu diakonian työn tulevaisuuden ymmärtäminen ja uusien työmuotojen kehittäminen ihmisten kohtaamisessa. Tällaista uusien diakonisten työmuotojen kehittämistä Syvä Laulun kaltainen produktio puhtaimmillaan edustaa.

Produktio on ollut kahdeksan kuukautta kestävä matkakumppanuus liki sadan osallistujan kanssa, jotka olivat taustoiltaan kirjavia joukkoa. Mukana oli kanta- ja romaniväestöä, maahanmuuttajia, turvapaikanhakijoita sekä erityistukea tarvitsevia.

Produktion pääpaino pidettiin erityisesti nuorissa. Osallistuminen on ollut kuitenkin

avointa kaikille iästä tai kulttuurista riippumatta.

Syvän Laulun tekemisen myötä tuotantotiimi on pystynyt auttamaan yksilöitä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyötä on tehty muun muassa TE-toimiston kanssa syrjäytymisen ehkäisyssä työelämävalmennuksen avulla.

Erilaisten toiminnallisten elementtien kautta osallistujille on pyritty antamaan onnistumisen, voimaantumisen ja minä-osamisen kokemuksia. Produktiossa oli kahdeksan erilaista toimintaa: näytteleminen, tanssi, laulaminen, puvustus, lavastus, ruokahuolto, markkinointi sekä soittaminen.

Ohjaajien työote on ollut osallistava ja oman elämän hallintaan kannustava. Jokaisen osallistujan kanssa käytiin produktio edetessä vähintään yksi henkilökohtainen keskustelu, tavoitteena etsiä positiivisia tekijöitä, jotka tukevat ja mahdollistavat voimaantumista nykyhetkessä ja tulevaisuudessa.

Musikaali voimaannutti tekijöitä

Itse valmistun Porin Diakonisaoppilaitoksesta diakonissaksi joulukuussa 2012. Teen vuoden

loppuun mennessä valmistuvaa oppinäytetyötä Syvä Lauluun liittyen. Aiheenani on tutkia miten yksilö kokee voimaantumista ja miten kulttuurit kohtaavat musiikkiteatterin keinoin tehtävässä transkulttuurisessa yhteistyössä.

Työtäni varten haastattelen produktioon osallistuvia maallikkonäyttelijöitä. Jo tämänhetkisten tulosten perusteella kaikki haastateltavat ovat kokeneet voimaantumista. Voimaantuminen on tapahtunut eri tavoin, esimerkiksi sosiaalisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen vahvistumisena.

Kaikki haastatellut ovat kokeneet että heidän käsityksensä ihmisyydestä on laajentunut erilaisiin ihmisiin ja kulttuureihin tutustumisen myötä.

ERJA MÄENPÄÄ
TIM, Terveystieteiden opettaja,
Turun ammatti-instituutti,
aikuisopetus
Diakonissaopiskelija, Porin Diak

Kohtaamisia musiikkiteatterin keinoin

Tuottaja Katja T. Ärlingin mukaan ulkopuolista rahoitusta produktiolle on saatu vain noin viidennes koko budjetista. Tuottajan mukaan rahoituksen saamista on vaikeuttanut romanitematiikka ja kristillinen maailmankatsomus.

Syvässä Laulussa tuodaan esiin osallistujille ja katsojille evankeliumia, romaneiden historiaa sekä musiikin monimuotoisuutta ja suvaitsevaisuutta. Produktion tavoitteena on kehittää ihmisten kokonaisvaltaista kohtaamista. Musiikkiteatterin tekeminen on mahdollistanut erilaisista taustoista ja kulttuureista tulevien ihmisten luonnollisen kohtaamisen.

